

FORSKNINGSRAPPORT

SPROGLIGE EKSPONERINGER I AVISERNES NYHEDSJOURNALISTIK

Af

Ebbe Grunwald og Jørgen Lauridsen¹

¹ Ebbe Grunwald er lektor ved Institut for Journalistik. Jørgen Lauridsen er lektor ved Institut for Økonomi. Begge ved Syddansk Universitet i Odense. Tak til professor Hans Basbøll, SDU, for værdifulde kritiske kommentarer til en tidligere udgave af manuskriptet.

INDHOLD

1. INDLEDNING	1
1.1 Baggrund og definitioner	1
1.2 Problemstilling	6
1.3 Hypoteser.....	6
2. MATERIALE OG DATA	7
3. BEGREBER OG METODE	8
3.1 Den aktive nyhedsfortæller.....	8
3.2 Metaforen som kognitiv realitet.....	10
3.3 Metaforen som forståelsesgenerator	12
3.4 Blending.....	14
3.5 Tankevirksomhed.....	16
3.6 Hjerteblod.....	20
3.7 Statistik: den logistiske regressionsmodel.....	22
3.8 Arbejdshypoteser	22
4. ANALYSE AF DATA	23
4.1 Sammenfatning af resultater (jf. Figur 2, p. 25, og Tabel 1, p. 28)	23
4.2 Fremstilling af resultater.....	24
5. KVALITATIV ANALYSE AF CASES	27
5.1 Grundlaget for valg af cases	27
5.2 Den kvalitative problemstilling	30
5.3 Arbejdshypoteser	30
5.4 Resultater.....	30
5.5 Sammenfatning og perspektivering	35
6. FORELØBIGE KONKLUSIONER	38
7. APPENDIKS I: DEN LOGISTISKE REGRESSIONSMODEL	40
8. APPENDIKS II: EKSPONERINGER I UDVALGTE ARTIKLER.....	45
9. APPENDIKS III: FORTEGNELSE OVER DATAFILENS VARIABLE	49
10. REFERENCER	54

1. Indledning

Rapporten her er led i et forskningsprojekt, der handler om, hvordan moderne dansk avisjournalistik skrives, udvikler sig, fungerer og hvorfor.

Projektets formål er at oparbejde analytisk og empirisk baseret indsigt, som kan være nyttig i uddannelsen og videreuddannelsen af medieskribenter. De stående generelle spørgsmål er her: Hvilke muligheder og begrænsninger arbejder journalister med, når de producerer indhold til aviserne? Hvilke greb benytter de og hvorfor. Hvilke greb virker og hvordan? Svarene vil afhænge af, hvordan man forstår sit arbejdsfelt, og forståelsen af, hvad man ved om det og kan se i det. Et projekt som dette får mening ved at yde bidrag, som kan forbedre den grundlæggende forståelse af de journalistiske produkter, aviserne formidler, og de processer, der frembringer dem og får dem til at virke.

Projektet skal altså styrke mulighederne for at reflektere over elementerne i mediernes skriveprocesser – bl.a. ved at undersøge, hvordan sprog og fortælleformer bruges inden for genrer og stofområder i aviserne.

Dagens medier præges i disse år af konvergens og multimedialitet og dermed af ændrede vilkår for at praktisere journalistik. I udviklingen spiller det skrevne sprog dog fortsat en central rolle.

Hovedparten af nyhederne i de danske medier leveres således fortsat via dagbladenes artikler.² Det er også i den skrevne journalistik, kommende skribenter møder nogle af de største formidlingsmæssige udfordringer: Når de første gang skal skrive en lang og krævende baggrundsartikel, skal den måske i fortællende form konkurrere direkte med en hurtigere og mere spektakulær formidling i radio og på tv. For at fungere i forhold til de krav må skribenterne planlægge, tænke kritisk, øve sig og hele tiden gøre sig umage.

Virkelighedens komplicerede historier skal i aviserne forvandles til letlæste, forståelige og interessante artikler. Det forsøger aviserne at leve op til, og det forventer læserne, at de fortsætter med. Af skribenterne kræver det et mentalt overskud, som omfatter mere end de sædvanlige rutiner, og som bygger på fornemmelse for præcision, på sproglig bevægelighed og narrativ fantasi. I den proces er det vigtigt at forstå og få erfaringer med teknikker, som inden for journalistikkens formidlingstradition har vist sig langtidsholdbare. Traditionen udvikler sig, når dens arvtagere bliver tændte. En væsentlig opgave for forskningen bliver på den baggrund at åbne adgangsvejene ind i historiens lager af velskrevne avisartikler og pege på de egenskaber, de har, og som endnu formår at inspirere.

1.1 Baggrund og definitioner

Projektets materiale er artikler fra danske (lands)aviser i dag – principielt inden for alle genrer og stofområder. Indtil videre har nyhedsjournalistikken været i fokus.³

En nyhedsartikel ses i undersøgelsen som en sekvens af tekst, der hænger sammen på forskellige niveauer ved hjælp af forskellige midler. Det laveste teksthøjde er det niveau, der kan

² Jf. Lund (2000), p.146

³ Nyhedsjournalistikken er tidligere behandlet i følgende publikationer fra projektet: Grunwald (2002), Grunwald (2003), Grunwald (2004).

afgrænses i *perioder*. Sekvenserne afgrænses kvantitativt af store skilletegn (især punktum og kolon). Sammenhængsmidlet er grammatisk struktur og kohæsiionsmekanismer (fx adverbier brugt kohæsiivt, korrelative pronominer og bestemthed).

Et overordnet niveau i forhold hertil er *afsnittenes* indholdsbestemte (kvalitative) niveau, hvor artikeldelene er grupperet tematisk (som afsnit med nyhed, afsnit med baggrund, afsnit med væsentlig dokumentation og med mindre væsentlig dokumentation). På niveauet under afsnittene, men over perioderne finder vi *stykkerne*, som er markeret typografisk ved indrykning, og som er sekvenser, der består af én eller flere perioder.

Stykkerne analyseres i undersøgelsen som rækker af sekvenser, der udfører *formidlingshandlinger*.⁴ En formidlingshandling bestemmes dels leksikalt på grundlag af stykkets verbale betydning, dels funktionelt ved at bestemme den opgave, verbalbetydningen udfører, i og med at den fungerer som deloperation i rækken af skiftende sproghandlinger i teksten.

En forudsætning for analysere *stykkerne* i dette perspektiv er, at *artikler* ses som *fortalte* historier. Dermed adskiller sig artikler fra *virkelige* historier, i hovedprincippet ved at delene i artiklens historie er sammensat og formidlet af en journalistisk skribent. En formidlingshandling er i den sammenhæng et element i den frembragte tekst – typisk det typografisk afgrænsede *stykke* – ved hjælp af hvilket skribenten omformer en udvalgt del af den virkelige historie. Denne del bliver under formidlingsprocessen omformet til sprog og fungerer som meningsfuldt element i den historie, der bliver udfoldet, skrevet og formidlet via artiklen.

Delen i den virkelige historie kan fx være en udtalelse eller oplevelse formuleret af en kilde. Det kan også være navn og titel på en person. Eller delen kan henvise til en begivenhed, beskrive et sted (en lokalitet) eller et givet tidspunkt. Disse dele bliver alle via skriveprocessen overført til journalistiske artikler, hvor de sammen med andre dele indgår i en struktur af formidlingshandlinger.

En kilde udtaler sig derfor aldrig direkte i en artikel. Kilden bliver *citeret* eller *refereret* af skribenten. Det er heller ikke kilden, der optræder i artiklen, men skribenten, som *henviser* til kilden ved at nævne kildens navn. Iagttagelser eller sanseoplevelser, som journalisten har haft under sin research, optræder heller ikke direkte. De bliver *beskrevet* eller *fremstillet* og er dermed kun indirekte til stede i kraft af de ord og sætninger, skribenten benytter. I de situationer fungerer journalisten med sine oplevelser så at sige som kilde til sin egen tekst.

Vi har lagt følgende 12 kategorier af formidlingshandlinger til grund for analysen af nyhedsartiklerne: 1 *referere*, 2 *citere*, 3 *resumere*, 4 *henvise*, 5 *beskrive*, 6 *karakterisere*, 7 *vurdere*, 8 *argumentere*, 9 *men*, 10 *forklare*, 11 *meddele*, 12 *berette*. De foranstillede tal er de tilfældigt valgte kodetal for formidlingshandlingerne, som blev benyttet under den kvantitative analyse og dataindsamling.

Listen er ikke udtømmende, og grundlaget for den er en *hypotese* om, at disse kategorier udgør de væsentligste formidlingshandlinger i nyhedsartikler.

En kildes situationsbundne udtalelser er således integreret i den virkelige historie eller researchens historie ved at være et mere eller mindre omfattende og naturligvis kildestyret svar på de spørgsmål, journalisten finder det relevant at stille. Men i artiklens tekst og dermed i den fortalte og offentliggjorte historie optræder udtalelsen principielt ved, at skribenten *citerer* eller *refererer*

⁴ Begrebet *formidlingshandling* er udviklet på baggrund af teorien om sproghandlinger. Jf. en mere udbygget argumentation herfor i Grunwald (2003), p. 71 ff.

dele af den. De to formidlingshandlinger *citere* og *referere* beskriver med andre ord to processer, som forbinder dele fra en virkelighedskontekst med formidlings sproget. I den proces fungerer skribenten som det subjekt, der får processen til at bevæge sig. Ved skribentens mellemkomst bliver dele af kildens udtalelse omformet, så de kan fungere i den skrevne tekst som produkter frembragt ved passende formidlingshandlinger.

Undersøgelsens i alt 12 kategorier af formidlingshandlinger er på denne baggrund inddelt i tre hovedgrupper:

Første hovedgruppe indeholder de objektrelaterede sproghandlinger, dvs. sproghandlinger, som forbinder dele af den virkelige historie med den fortalte. De objekt- eller kilderelaterede sproghandlinger er: 1 *referere*, 2 *citere*, 4 *henvise*, 5 *beskrive*. Objektet for 1, 2 og 4 er kilden og kildens udtalelse. Objektet for 5 er journalistens egen iagttagelse eller oplevelse af en person, en begivenhed, en lokalitet eller et tidspunkt. Ved hjælp af handlingen *beskrive* fremstiller journalisten dele af iagttagelsen eller oplevelsen som sprog, en læser kan benytte til at genfremkalde oplevelsen eller iagttagelsen med.

Anden hovedgruppe indeholder sproghandlinger, som har *en version* af den fortalte historie som indholdsmæssig forudsætning. Skribenten vil ikke kunne iværksætte disse handlinger med mindre en sådan version foreligger, almindeligvis som en begrundet opfattelse hos skribenten af, hvad *den fortalte historie* egentlig handler om. Med baggrund i den opfattelse vil skribenten kunne udføre følgende sproghandlinger: 3 *resumere*, 11 *meddele* og 12 *berette*.

I *tredje* hovedgruppe optræder en række sproghandlinger, som er sjældnere i nyhedsjournalistikken, men som alligevel er med at præge den, fordi de ofte optræder uden at være baseret på identificerbare kilder. Det er: 6 *karakterisere*, 7 *vurdere*, 8 *argumentere*, 9 *mene* og 10 *forklare*. Fælles for disse handlinger er, at de oftest er baseret på skribentens egne ræsonnementer og udtryk for skribentens holdning og mere eller mindre eksplicit begrundede opfattelse.

Undertiden kan det være vanskeligt i analysen at fastslå klare skel mellem handlingerne i denne gruppe. Under en leksikalsk synsvinkel vil der således ofte være helt eller delvis sammenfald mellem fx *vurdere* og *karakterisere* eller mellem *karakterisere*, *argumentere* og *mene*.

De forhold førte under analysen til, at vi lagde de nævnte formidlingshandlingers funktion ud fra konteksten til grund: Vi skelnede mellem de steder, hvor handlingerne har baggrund i identificerbare kilder, og de steder, hvor de er begrundet i skribentens egne opfattelser. Det er den sidste gruppe af tilfælde, analysen har registreret:

Når vi derfor registrerer en *karakteristik*, *vurdering*, *mening*, *forklaring* eller et *argument*, er det fordi skribenten lader en ubegrundet holdning komme til udtryk. I de tilfælde, hvor kilden ud fra konteksten kan identificeres, bliver tilfældet registreret som *citater* eller *referat*.

Med baggrund i disse definitioner har analysen af artikelmaterialet udvist en særlig *orden* i de lineære sekvenser, som i sit udgangspunkt er *narrativ*.⁵ Artiklerne fremviser således

⁵ Begrebet om det narrative bygger på traditionen, som den er udviklet af den franske retoriker og narratolog Gérard Genette, jf. Genette (1972) og Genette (1988).

bestemte fortællerproducerede kombinationer af formidlingshandlinger, som bliver synlige, når data fra analysen bearbejdes med statistiske metoder.⁶

På baggrund af analysen af formidlingshandlingernes orden bliver artiklerne i det følgende undersøgt for deres brug af *sproglige eksponeringer*.

Begrebet 'eksponering' henviser til en udtryksmetode i journalistikken, som har til formål at formidle abstrakt indsigt ved hjælp af konkrete og genkendelige betydninger.⁷ Metoden benytter detaljer som udgangspunkt for at formidle helheder, som da kan være pointer, perspektiver, temaer eller andre dele af en fortalt historie. At eksponere er i de forbindelser at *fortælle* ved at *vis*. En skribent eksponerer ved at benytte ord, der har høj genkendelsesværdi, og som egner sig til at fremkalde billeder i læserens bevidsthed:

I stedet for (abstrakt) fx at skrive, at

landets kreditværdighed er blevet ringere,

kan skribenten i rollen som formidlende fortæller vælge at fokusere på en række billedfremkaldende indholdskvaliteter og skrive

ansigterne på vore kreditorer ser mere og mere vantro ud⁸

Omskrivningen eksponerer den side af begrebet 'kreditværdighed', som har med 'en tillidsfuld udveksling af værdier mellem parter' at gøre. Forholdet mellem det eksponerede udtryk og det ikke-eksponerede kan ikke ses som synonymi. Der er snarere tale om parafrase. Betydningerne i de to udtryk er forskudt, ved at de eksponerende udtryk fremhæver aspekter, som kan *ses* ['kreditorernes ansigter'] og *tolkes* ['vantro'].

Aspekterne er nok indeholdt i begrebet 'kreditværdighed', men som en *forudsat* og *implicit* information, som via eksponeringen bliver *eksplisit*.

Den betydningsrelation, hvor en *virkning* ['et vantro udtryk i ansigtet'] repræsenterer – eller betydningsmæssigt er analog med – en *årsag* ['manglende tillid'], vil vi med Gibbs (1993) klassificere som figurativ og metonymisk.⁹

Der findes forskellige typer af metonymiske relationer mellem indholdstørrelser. De mest almindelige er årsag-virknings-relationer som her. En anden er relationen mellem *del* og *helhed*, som også kaldes synekdochisk. En sådan finder vi fx i udtrykket

De skal nu høre en melodi fra dengang, en lighter hed et fyrtøj, og folkevognene kørte med dobbeltrude bagi.¹⁰

Den bagvedliggende, dvs. forudsatte og indforståede, helhed i udsagnet er '50'erne som historisk og kulturel periode'. En rest af denne helhed er opsamlet i adverbiet 'dengang', som i abstrakt form henviser til en tidsafgrænset historisk periode. En ikke-eksponeret udgave af udsagnet kunne derfor være: "De skal nu høre en melodi fra 50'erne". Den (sproglige) periode er da kortere og har en enklere syntaktisk struktur. Den er heller ikke vanskelig at forstå, men den fremkalder

⁶ Grunwald (2003), p. 73 f.

⁷ Jf. Grunwald, *et al.* (1992), p. 53 f.

⁸ *Ibid.* p. 120.

⁹ Jf. Gibbs (1993), p. 258 ff.

¹⁰ Jf. Grunwald, *et al.* (1992), p. 54

ikke billeder med tilknyttede associationer i lytterens bevidsthed. Det billedskabende synes at være et centralt træk ved eksponeringer.

Udtrykkene 'fyrtøj' og 'folkevogne med dobbeltrude bagi' er synliggjorte *dele* af en *helhed*, som abstrakt kan benævnes ved hjælp af udstrykket '50'erne' eller ved hjælp af tidsadverbiet 'dengang'. Eksemplet viser også, at metonymiske eksponeringer fungerer i kraft af en erfaringsbaseret indsigt hos skribenter og læsere, der gør det muligt at danne særlige forbindelser af betydninger inden for samme domæne. Pointen er så, at skribenten kan udnytte denne indsigt ved at (gen)aktivere den sprogligt. Det vil den skribent kunne, som har adgang til sin erfarings ressourcer, og som kender sin målgruppes måde at tænke og føle på.

Gibbs (1993) gør opmærksom på, at figurative udtryk spiller en central rolle i hverdagskommunikationen. Figurativt sprog er det samme som ikke-bogstaveligt sprog. Det er fx figurativt og ikke-bogstaveligt, når vi går ind i en boghandel og spørger efter H.C. Andersen. Det, vi henviser til, er i den situation ikke en person, men bøger skrevet af H.C. Andersen. Vi spørger med et lidt indforstået udtryk efter de synlige resultater af personens forfattervirksomhed. Det græske ord for 'figur' er *trope*, som betyder 'drejning' eller 'vridning'. Gibbs observerer, at det figurative sprog ofte overskrider, hvad han kalder 'konversationsnormerne'. Det figurative sprog er overraskende nok tillige med til at gøre hverdagens samtaler og kommunikation lettere. Figurativt sprog benyttes så ofte, fordi det stimulerer forståeligheden mellem parterne, skriver han. Det er i hverdagssituationer ofte nemmere at kommunikere i forskudte betydninger end i bogstavelige. Hans forklaring er, at figurative processer indgår overalt i vores tænkning og begrebsdannelse. Gibbs (1993) skriver p. 253:

Speakers can't help but employ tropes in everyday conversation because they conceptualize much of their experience through the figurative schemes of metaphor, metonymy, irony, and so on. Listeners find tropes easy to understand precisely because much of their thinking is constrained by figurative processes.¹¹

Mange eksponeringer i journalistik ser ud til at falde inden for en bred kategori af figurativ sprogbrug. Eksponeringer forskyder som regel det sproglige udtryk i erfaringsproglig og i forlængelse heraf læser-indforstået retning. Formålet med at eksponere er at synliggøre detaljer i emnet for læsere, der tilhører avisens målgruppe, og gøre det på en måde, så teksten bliver nem at læse og forstå. Det praktiske formål med eksponeringer er at gøre formidlingen mere virkningsfuld.

Den operationelle definition af begrebet 'eksponering' vil i denne undersøgelse blive brugt som grundlag for at finde og analysere de mekanismer i undersøgelsesmaterialet, hvormed journalisten som skribent danner billeder under sin formidling. Eksponeringer vil i den forbindelse sige udtryk, som

1. er konkrete og genkendelige
2. indeholder beskrivende verber, substantiver og adjektiver
3. indeholder beskrivende metaforiske udtryk
4. indeholder beskrivende metonymiske udtryk
5. indeholder klicheer eller idiomer med beskrivende indhold.

¹¹ På det punkt er Gibbs, som vi senere skal se, helt på linje med Lakoff og Johnson (1980).

Vi antager, at eksponerende mekanismer er centrale led i det journalistiske formidlingsarbejde. De aktiverer læseren ved at forskyde historiens betydninger i erfarings- og kropsnære retninger. Journalistiske skribenter eksponerer i princippet uden at tilsidesætte kravet om, at formidlingen af faktuelle oplysninger skal være sand.

Metodisk arbejder vi med en kombination af *content analysis* og statistik – og i udvalgte *cases* med analyser af sprog og narrative teknikker. Men herom senere.

1.2 Problemstilling

Det er vores arbejdstese, at journalisten i de sammenhænge, hvor der forekommer eksponeringer, optræder i en rolle som *aktiv fortæller*. Grundlaget for at skrive journalistiske artikler er i princippet narrativt – jf. begrebet om 'den fortalte historie' over for 'den virkelige historie'. Men i eksponeringerne træder fortælleren frem og bliver aktiv ved direkte at udtrykke sin personlige føle- og tænkemåde i forskudte (figurative) formuleringer.

Motivet til dette rolleskift udspringer af formidlingsfunktionen: Journalisten skriver for at formidle, og eksponeringen er et redskab, som skal forbedre mulighederne for, at formidlingen lykkes. Det gør den, når læseren er aktiv under den proces, hvor hele teksten danner grundlag for etableringen af læserens forståelse af artiklens indhold.

Grundlaget for analysen er artikler og udsnit af artikler (fortrinsvis *stykker*), hvor der forekommer eksponerende sprog. Følgende spørgsmål har dannet afsæt for undersøgelsen af problemet:

- Hvor udbredt er brugen af eksponeringer i landsavisernes nyhedsjournalistik?
- Kan der iagttages forskelle mellem de valgte landsdækkende avismediers brug af eksponeringer?
- Hvilke eksponeringsteknikker benyttes?
- Hvilke stofområder – og evt. hvilke avissektioner – knytter eksponeringer sig til?
- Hvilke skribenter benytter eksponeringer i deres journalistik?
- Hvilke konsekvenser for indhold og formidling har brugen af eksponeringer?

Svarene på disse spørgsmål vil blive søgt på grundlag af statistiske analyser af data og kvalitative analyser af teksteksempler, som befinder sig i signifikansfeltene. Vi vil desuden diskutere rapportens teser om det narrative i nyhedsjournalistikken i lyset af de sproglige egenskaber, som vi finder i materialet.

1.3 Hypoteser

Som grundlag for undersøgelsen antager vi, at *almindelige avisnyheder* – ligesom avisjournalistikens fortællende genrer – *har et narrativt fundament*, hvor en journalistisk fortæller har den vigtige funktion at organisere historiens stof og eksponere dele af det.

Undersøgelsen af eksponeringerne vil kunne bidrage til at vise, hvordan, med hvilket formål og hvilke konsekvenser det sker i forskellige avismedier og nyhedsgenrer. De hypoteser, vi arbejder ud fra, kan sammenfattes i følgende punkter:

- Der er forskelle mellem de undersøgte avismedier med hensyn til, hvor hyppigt eksponeringer benyttes. Vi forventer, at Ekstrabladet og Politiken hører til blandt de mest eksponeringsaktive aviser.
- Der er forskelle mellem nyhedsjournalistikens hovedgenrer med hensyn til forekomsten af eksponeringer. Vi forventer færre eksponeringer i noter end i længere artikler, der bærer skribentens (eller skribenternes) navn(e). I forhold til noterne er der således flere eksponeringer i artikler, der er forsynet med en *byline*, som indeholder skribentens navn.
- Der er forskelle mellem formidlingshandlingernes tendens til benytte eksponeringer. Vi forventer færre eksponeringer i formidlingshandling, der *meddeler*, *refererer*, *citerer* eller *henviser* og flere eksponeringer i formidlingshandling, der *beskriver*, *beretter*, *resumerer* eller *karakteriserer*.
- Vi forventer, at den mest udbredte fortællerrolle i nyhedsjournalistikken er *meddeleren*, som i sit sprog ligger tæt op ad og i vid udstrækning er sprogligt påvirket af *kilden*. *Meddeleren* betragtes som en narrativt set overvejende neutral norm, der under visse omstændigheder og i visse sammenhænge afløses af en mindre udbredt, men mere aktiv og engageret *fortæller*. Det budskab, *meddeleren* afleverer til læseren, er ofte *anonymt* og *upersonligt*. Den *fortælleraktive* journalistik er omvendt præget af *et personligt temperament*, som bidrager til et mere *levende sprog* og en mere *vedkommende* formidling.

Det er i den fortælleraktive del af nyhedsjournalistikken, vi forventer at finde hovedparten af de *cases*, som bliver det væsentlige grundlag for vores kvalitative analyser af, hvordan og med hvilke midler sproglige eksponeringer i nyhedsjournalistikken fungerer.

2. Materiale og data

Undersøgelsens materiale er en uges nyhedsjournalistik offentliggjort i følgende fem danske landsaviser: *Berlingske Tidende*, *Politiken*, *Morgenavisen Jyllands-Posten*, *B.T.* og *Ekstra Bladet*. Undersøglesperioden er mandag den 6. til søndag den 12. august 2001.

I alt er der i den pågældende uge i de fem aviser offentliggjort 3.991 artikler. 45 procent af dem (1.781) er nyhedsartikler, dvs. artikler, som ikke er reportager, portrætter, interview- eller featureartikler. Udenfor falder også omtaler, foromtaler, anmeldelser, analyser, kommentarer, baggrundsartikler, opdateringer af løbende sager (i undersøgelsesperioden fx Thorsen og Trads-sagen, SAS-sagen) og kronikker.

Det udvalgte materiale repræsenterer den daglige strøm af artikler, som bygger på udtalelser eller meddelelser fra en eller få kilder, og som indeholder stof, der er døgnaktuelt og nyt.

Ved valget af undersøgelsesperiode er der taget hensyn til, at projektets problemstilling, som bl.a. omfatter nyhedsgenrens formidlingshandling, fortællemåder, narrative orden og – i denne rapport – de sproglige eksponeringer, ændrer sig så langsomt over tid, at det er muligt at generalisere resultaterne. Variationen af de tematiske og indholdsmæssige forhold ses således ikke at have afgørende betydning for, hvordan sproget benyttes i avisernes nyhedsjournalistik. Kravene til *ekstern validitet* vurderes på den baggrund at være opfyldt.

Undersøgelsens data er fremkommet ved at kode bl.a. de benyttede formidlingshandling i hver enkelt nyhedsartikel ud fra kategoridefinitionerne og efter almindelige principper for kvantitativ indholdsanalyse (*content analysis*).

Materialet blev indsamlet, analyseret og kodet i takt med, at det udkom. Tre kodere gennemførte indsamlingen og den kvantitative registrering ved at vælge og gennemlæse artiklerne og dernæst indtaste hver artikelenheds kodetal direkte i en SPSS-datafil. Tvivlsspørgsmål om kategoriseringerne blev drøftet løbende.

For at sikre høj *koder-reliabilitet* blev en række principper og definitioner fastlagt for analysens kategorier, bl.a. de mest omfattende, dvs. *citater, referater, resume og meddelelse*:

Som citater kategoriseres stykker sat i anførselstegn eller indledt af talestreg. Til referater og citater knytter sig desuden *henvisninger til kilder* – enten direkte henvisninger eller indirekte via konteksten. De henvisninger ses ikke ved resumeer eller meddelelser.

Et *resume* eller en *meddelelse* beror alene på den journalistiske formidlers udformning af stoffet, herunder en tolkning af, hvad historien handler om. Denne tolkning bliver så understøttet af senere referater og citater af kildernes udtalelser. *Resumeer* omfatter flere punkter i sager eller forløb, hvor *meddelelser* indeholder enkeltstående nyhedsoplysninger.

3. Begreber og metode

I analysen af data og cases er det nyt og udfordrende for os at benytte en *kombinationsmetode*, hvor en statistisk model fungerer som indgang til at afdække forekomsten af sproglige eksponeringer i de artikler, som formidler avisens daglige strøm af nyhedshistorier.

Analysen af materialet foregår i to trin:

Første (kvantitative) trin benytter en indholdsanalytisk metode (*content analysis*), hvor al nyhedsjournalistikken (de 1.781 artikler) er blevet identificeret og kodet for en række formelle træk, bl.a. formidlingshandlinger og brugen af sproglige eksponeringer. Data fra denne del af undersøgelsen analyserer vi derefter ved hjælp af en statistisk model med henblik på at kunne finde frem til de sammenhænge, hvori eksponeringer benyttes. Appendix III (p. 47-52) indeholder den fuldstændige fortegnelse over de kategorier og kodetal, som er blevet benyttet i den kvantitative del af undersøgelsen.

Andet (kvalitative) trin forløber som analyser af cases, der er udvalgt på baggrund af analyseresultaterne i første trin. Den kvalitative del af undersøgelsen henter inspiration fra de lingvistiske teorier, der har *cognitive science* som baggrund. Centralt i den kognitive lingvistikks teoridannelser står en hel række værker, hvor vi især trækker på Lakoff & Johnsons *metaphor-studier* og Fauconnier & Turners *blending-studier*. Projektets materiale vil senere blive udvidet med de ”narrative genrer” i journalistikken (fx portrætter, reportager, feature-artikler), hvor fænomener som fortællestruktur, rekonstruktion (af fortidsscenerier), konstruktion af fremtidsscenerier og af hypotetiske (eller ”kontrafaktuelle”) og reelle (faktuelle) beskrivelser spiller en fremtrædende rolle.

Begrebs- og metodegennemgangen i det følgende foregår i omvendt rækkefølge, idet vi først redegør for de kvalitative indfaldsvinkler og centrale begreber, dernæst for hovedtrækkene i den metode, som ligger til grund for den statistiske regressionsmodel.

3.1 Den aktive nyhedsfortæller

I analysen af data skelner vi mellem *fortælleraktive* og *fortællerinaktive* formidlingsformer (= markeret og umarkeret fortællelemåde). Grundlaget for den markerede og aktive fortællelemåde er

forekomsten af eksponeringer. Vi ser bort fra eksponeringer, som leveres af kilderne i direkte citater, men ikke fra eksponeringer, som forekommer sammen med meddelelser, referater eller resumeer, og som kan føres tilbage til fortælleren.

Den *aktive fortæller* er synlig i eksponeringerne og påtager sig ved at være aktiv et synligt ansvar for at formidle sin personlige opfattelse af nyhedshistoriens indhold. Den *inaktive fortæller* er kun indirekte til stede i de abstrakte principper for, hvordan artiklens dele er valgt ud og prioriteret. Den inaktive fortæller spejler historien – for en overfladisk betragtning uden at udtrykke det i formidlingen.

Sproget i artikler, som benytter inaktiv fortæller, præges ofte af de kilder, skribenten benytter. Derfor karakteriseres artiklerne ofte som besværlige og kedsommelige. Syntaksen kan være kompliceret, ordene farveløse, brugen af anonymiserende verbalformer (fx passiver) udbredt som i dette eksempel:

[85 procent af alle udskrivningsbreve skal på Rigshospitalet være afsendt senest tre dage efter, at en patient inden for Hovedstadens Sygehusfællesskab er udskrevet. De bedste afdelinger holder løftet i 60 procent af tilfældene, men de hører til undtagelserne. Mere almindeligt er det, at kun mellem 20 og 30 procent af udskrivningsposten afgår i rette tid.]

»Det er simpelt hen for dårligt - meget andet er der ikke at sige til det. Vi må sætte tempoet i vejret og påvirke både teknik, rutiner og kultur i afdelingerne«, siger Rigshospitalets administrerende direktør Jørgen Jørgensen om den kedelige statistik.

(Politiken 14.4.2001)

Sproget og synsvinklen i eksemplet ligger tæt op ad kildens sprog og synsvinkel. Det er uden det liv og engagement, som kan være med til at sikre, at artiklens tekst overhovedet bliver læst. Alternativt kan skribenten forsøge at *fortælle* sin nyhed og i sine sproglige valg markere, at forståelsen af, hvad sagen drejer sig om, ikke er kildens, men fortællerens egen.

Følgende eksempel viser hvordan der kan eksponeres, men samtidig viser det også, at fortælleren ikke er fuldt opmærksom på, at den valgte eksponering kræver en justering og præcisering af tidsangivelsen, som i det første eksempel er på tre dage. I eksponeringen er vinklen imidlertid den praktiserende læges, hvilket naturligvis kræver, at forsendelsestiden på ca. ét døgn lægges til i tidsangivelsen, som så bliver på fire dage:

Rigshospitalet slæber fødderne efter sig, når afdelingerne skal skrive og sende udskrivningsbreve efter de patienter, som er færdige med behandlingen. Tre hverdage må der højst gå, før den praktiserende læge har brevet på skrivebordet, har Rigshospitalet lovet. Men ingen afdeling kommer overhovedet i nærheden af den målsætning, viser en opgørelse fra Rigshospitalet.

»Det er simpelt hen for dårligt – meget andet er der ikke at sige til det. Vi må sætte tempoet i vejret og påvirke både teknik, rutiner og kultur i afdelingerne«, siger Rigshospitalets administrerende direktør Jørgen Jørgensen om den kedelige statistik.

(Politiken 14.4.2001, 1. sekt. s. 3)

Sproget er i det eksponerende eksempel aktivt ('... afdelingerne skal skrive og sende udskrivningsbreve ...') i modsætning til det første eksempels passiver ('udskrivningsbreve skal ...

være afsendt' og '... er udskrevet'). Der er endvidere et metaforisk udtryk på spil, som formidler – dvs. giver læseren adgang til – en *forståelse* af den omtalte organisations sendrægtighed:

Rigshospitalets handlekraft i sager, hvor patienter udskrives inden for en bestemt tidsfrist, fremstilles i artiklen negativt ved hjælp af en analogi. Virksom i analogien er billedet af en ugidelig, vrangvillig pubertetsknægt ('slæber fødderne efter sig'). Analogiens opgave er at forme forståelsen af, hvordan en organisation (her Rigshospitalet) i et særligt tilfælde tillader sig at agere i principielt vigtige sager.

'Pubertetsknægten' optræder ikke direkte i artiklens tekst, kun indirekte via et par 'slæbende fødder'. Der er tale om figurativt, billeddannende sprog, som fungerer i kraft af en *metonymi*, hvor en virkning kommer til at repræsentere en årsag. Mekanismen er, hvad moderne teori om betydningsdannelse¹² vil kalde for *et blend*.

Foreløbigt defineres *et blend* som en fiktiv eller imaginær konstruktion, som her fungerer ved at integrere *forestillingen om en person* med *forestillingen om en (konkret) organisation*. Blendet, som bygger på (ubevidste) *korrespondancer (connections)* mellem person og organisation, fungerer ved at forme en forståelse af Rigshospitalet. I den forståelse agerer Rigshospitalet med en irritationsfremkaldende langsommelighed, som formidles gennem fortællerens forestilling om en fodslæbende pubertetsknægt. Analogien i eksemplet bliver ledsaget af en beskrivelse, som (igen metonymisk) fokuserer på en virkning ('har brevet på skrivebordet') af en underforstået abstrakt årsag (før brevet kan ligge på bordet, må det være 'afsendt' og 'modtaget').

Den journalistiske fortæller er altså aktiv ved at forholde sig *vrurderende*. Den endelige konklusion drages dog af en citeret kilde ('det er simpelt hen for dårligt'). Det middel, der parallelt med citatet viser fortællerens holdning, er to sproglige eksponeringer og et synsvinkelskift.

Når journalisten optræder som aktiv fortæller af nyheder, træder sammenhængen mellem forståelse og formidling frem i sproget. Hyppigt via metaforer eller andre former for analogi. Metaforer omfatter her både hverdagsmetaforer, klicheer og få originale metaforer, som opfindes til lejligheden.

3.2 Metaforen som kognitiv realitet

Siden lingvisten George Lakoff og filosofen Mark Johnson udgav deres undersøgelse¹³ af hverdagssprogets metaforer, har det været vanskeligt at se bort fra den udbredelse og funktion, metaforer har, bl.a. i det sprog, journalister bruger under udøvelsen af deres arbejde som formidlere.

Begrebet *metaphor* refererer hos Lakoff og Johnson *ikke* som i den traditionelle stilistik til sprogligt-retoriske eller poetiske greb. Metaforen er i deres faglige univers en måde, hvorpå vi begrebsmæssigt udformer ét mentalt domæne ved hjælp af et andet.¹⁴ Hvad vi inden for den sprogligt-stilistiske tradition kalder for metaforer, hedder hos Lakoff og Johnson *metaforiske*

¹² Jf. fx Fauconnier og Turner (2002), p. 39 ff.

¹³ Lakoff og Johnson (1980). Oversat til dansk, jf. Lakoff og Johnson (2002).

¹⁴ Jf. Lakoff (1993), p. 203: "the locus of metaphor is not in language at all, but in the way we conceptualize one mental domain in terms of another."

udtryk. Disse udtryk spiller en vigtig rolle i udforskningen af de kognitive begrebsmetaforer. Lakoff og Johnson (1980), p. 9:

Since metaphorical expressions in our language are tied to metaphorical concepts in a systematic way, we can use metaphorical linguistic expressions to study the nature of metaphorical concepts and to gain an understanding of the metaphorical nature of our activities.

Hos Lakoff og Johnson dækker begrebet *metaphor* m.a.o et bredt område, som rækker ind i den kognitive dannelse af begreber og det, der danner baggrund herfor: menneskers handlinger og tanker. Metaforen opfattes i sin brede betydning som en omdrejningsmekanisme i den (kognitive) proces, hvor den rent sproglige metafor eller det metaforiske udtryk – dvs. det, der i stilistikken almindeligvis kaldes for en ’trope’, undertiden for en (semantisk) ’figur’ – defineres mere snævert som et overfladefænomen. Det mest omfattende og interessante foregår i det bevidsthedsmæssige dyb (*the cognitive unconscious*) via mønstre af faste – muligvis neuralt baserede – metaforiske processer og koblinger (*mappings, connections*) mellem domæner eller *mentale rum*.¹⁵

Kommunikation virker ud fra denne tankegang ikke som ofte antaget ”envejs”, dvs. som lineære ”overførsler” mellem individer i rollerne som afsendere og modtagere.¹⁶ Kommunikation baseres snarere på koordinerede, parallelle processer, som foregår i både ”afsendere” og ”modtagere”:

Vi kommunikerer i begge roller ved at producere kognitiv struktur, dvs. ved at det sprog, vi er fælles om, fremkalder analoge kognitive konfigurationer i vore hjerner. Som kommunikationsdeltagere forstår vi abstrakte, mere eller mindre gådefulde måldomæner ved hjælp af konventionelle og konkrete betydninger, som bliver fastlagt i erfarings-, krops- og handlingsnære kildedomæner. Via mentale koblinger, som har sæde i hjernens opbygning, overføres disse betydninger til måldomæner, som derved formes og fremtræder med meningsgivende struktur. Processen kaldes for *projektion*. Når projektionen foregår mellem *begreber*, dvs. ved at et begreb i et kildedomæne projiceres på et andet begreb i et måldomæne, kaldes den *metaforisk*.

I studier af især Fauconnier og Turner udvides det kognitive begreb om metaforen.

Hvad der overføres, integreres og former er hos dem ikke begreber, men *historier* – eller – med Turners terminologi – *parabler* eller *lignelser*. Desuden indføres begrebet *blendet rum* for at kunne henvise til et kognitivt rum, hvor selve dannelsen af ny (unik) betydning foregår ved *blending* eller *integration* af betydninger, som stammer fra separate *input-rum*. Hertil kommer begrebet *generisk rum*, som indeholder fællestræk fra input-rummene. Disse træk fungerer som abstrakte forudsætninger for, at faste mønstre af *korrespondancer* mellem strukturdele i forskellige domæner, mentale rum eller input-rum overhovedet kan opstå.

Processerne kan iagttages og analyseres på metaforniveau, men også i lignelser (parabler), i ordsprog og idiomer, og måske i rekonstruktioner, i hypotetiske (konjunktive, kontrafaktuelle) og i reelle (faktuelle) beskrivelser. Tilsammen udgør disse mekanismer et repertoire af narrative værktøjer, som i varierende omfang kan aktiveres i forskellige dele af journalistikken.

¹⁵ Jf. Lakoff og Johnson (1999), p. 9 ff.

¹⁶ Jf. den omfattende diskussion heraf i fx Henriksen (2001), p. 18 ff.

Under den kvalitative analyse af cases er vores arbejdshypotese, at journalistens motiv til at benytte narrative værktøjer i sin formidling er at *reducere kompleksiteten* i de dele af emnet, som vælges eller prioriteres, og som er væsentlige for overhovedet at kunne formidle en forståelse af, hvad *historien* (the story) handler om.

Ved hjælp af den fortælleraktive, eksponerende skrivemetode forsøger journalisten at skabe baggrund for, at sproget kommer til at fungere på mediets vilkår og dermed til at *virke* ud fra de betingelser, som opstår i interaktionen med læserne.

3.3 Metaforen som forståelsesgenerator

Lakoff og Johnson satte med deres bog en ny, ganske omfattende dagsorden, som i de følgende år kom til at danne afsæt for en hel række detailstudier. Resultaterne herfra fik naturligvis indflydelse på de modeller for betydningsdannelse, vi i dag finder inden for den kognitive lingvistik.¹⁷ Metaforer hos Lakoff og Johnson er udtryk for strukturprincipper, som opererer i baggrunden eller under sprogets synlige overflade. Metaforer former den menneskelige tænkning via de processer, som finder sted i sprogbrugernes (u)bevidsthed.

Ifølge Lakoff og Johnson kan dette observeres i bl.a. de metaforer, som gennemtrænger menneskers hverdagsliv. Her har metaforerne ikke blot sat sig fast i sprogbrugen som oversete, ordinære, unikke eller måske overrumplende billedlige udtryk. Metaforer påvirker og udtrykker også den måde, vi tænker og handler på.¹⁸

Det interessante for de to forfattere er det system af begrebsdannelse, der ligger til grund for sprogbrugen, og som resulterer i, at betydningsmæssige slægtskaber mellem forskellige konkrete udtryk dukker op overalt i det store materiale, moderne sprogbrug udgør. Deres bog er et første forsøg på at kortlægge, hvordan disse slægtskaber eller relationsdannelser tager sig ud og fungerer. Deres metode er at rekonstruere begrebssystemerne på baggrund af analyser af indsamlede eksempler fra hverdagens sprogbrug. Versaler angiver i analyserne de benyttede ords begrebsmæssige status. Forholdet mellem kilde- og måldomæne fremgår af begrebernes placering i en subjekt-prædikat-struktur, hvor måldomænet står til venstre for copula, kildedomænet til højre [MÅLET ER KILDEN]. Begreberne kan undertiden forbindes med en pil. I de tilfælde står kildedomænet til venstre for pilen, måldomænet til højre [KILDEN → MÅLET].

Begrebet KÆRLIGHED struktureres ifølge Lakoff og Johnson ved hjælp af en vifte af metaforiske termer, som hver for sig fokuserer på et aspekt af KÆRLIGHED som abstrakt målbegreb.¹⁹ Som eksempler anfører de: KÆRLIGHEDEN ER ... EN REJSE, ... EN PATIENT, ... EN FYSISK KRAFT, ... VILDSKAB, ... KRIG, ... ET KUNSTNERISK SAMARBEJDE, ... SINDSSYGE osv.

Hver af disse metaforer som fx KÆRLIGHEDEN ER EN REJSE kan dernæst påvises i en række genkendelige sproglige varianter, som uafhængigt af hinanden optræder forskellige steder, dvs. på tværs af kontekster i almindelig sprogbrug:

¹⁷ Jf. fx Fauconnier (1994), Fauconnier (1997), Fauconnier og Turner (1998), Turner (1996), Turner (2000), Coulson (2001).

¹⁸ Lakoff og Johnson (1980), p. 3.

¹⁹ Ibid., p. 85.

Endelig mødte vi hinanden.
Tænk, at jeg skulle ramle ind i dig!
Se nu, hvor langt ud, vi er kommet!
Vi står midt på en korsvej.
Vi må vist gå hver sin vej.
Vi kan umuligt vende om nu.
Jeg tror ikke, dette forhold bevæger sig ud af stedet.
Hvor er vi egentlig henne?
Vi er vist gået helt i stå.
Det er rent hjulspind!
Vi kører på flade fælge.
Det har været en lang, ujævn vej, før vi nåede hertil.
Vi er nok havnet i en blindgyde.
Mon vi nogensinde slipper ud af det her?
Vi er vist kørt helt af sporet!
Vi bevæger os i hver sin retning.

Det er ikke så meget den sproglige teknik i hvert enkelt eksempel, som optager Lakoff og Johnson, men det bagvedliggende (kognitive) system af begreber, som både styrer tænkning og sprogbrug. Om det siger de bl.a.:

(...) If we are right in suggesting that our conceptual system is largely metaphorical, then the way we think, what we experience, and what we do every day is very much a matter of metaphor.²⁰

(...) Primarily on the basis of linguistic evidence, we have found that most of our ordinary conceptual system is metaphorical in nature.²¹

(...) metaphors and metonymies are not random but instead form coherent systems in terms of which we conceptualize our experience.²²

(...) Metaphor is primarily a matter of thought and action and only derivatively a matter of language.²³

Metaphors (...) are conceptual in nature. They are among our principal vehicles for understanding. And they play a central role in the construction of social and political reality.²⁴

Hvor Lakoff og Johnsons formål er at undersøge (formulere og teste) det bagvedliggende system af metaforisk organiserede begreber, er deres metodiske udgangspunkt en dikotomi mellem det beskrevne og det beskrivende. En opdeling, som også findes inden for den tradition, der går tilbage til den klassiske stilistik. Aristotle (1965), p. 61, skriver således, at metaforen opererer ved at overføre betydning eller bygge på analogi mellem to sproglige størrelser:

Metaphor is the application to one thing of a name belonging to another thing; the transference may be from the genus to the species, from the species to the genus, or from one species to another, or it may be a matter of analogy.

²⁰ Ibid., p. 3.

²¹ Ibid., p. 4.

²² Ibid., p. 41.

²³ Ibid., p. 153.

²⁴ Ibid., p. 159

I Lakoff og Johnsons begreb om metaforen indgår der ligeledes to elementer, undertiden kaldet *domæner*. I traditionen har disse domæner båret forskellige betegnelser, hvoraf *mål* for *det beskrevne* og *kilde* for *det beskrivende* er de mest almindelige.

I metaforen KÆRLIGHEDEN ER EN REJSE fungerer REJSE som det beskrivende *kildedomæne* og KÆRLIGHEDEN som det beskrevne *måldomæne*. Betydningerne i det konkrete, erfarings- og kropsnære kildedomæne strukturerer betydningerne i det abstrakte måldomæne. På baggrund af den kognitive mekanisme bag den sproglige metafor kan vi forstå et aspekt af det overvejende abstrakte begreb 'kærlighed' bl.a. ved hjælp af nogle af de konkrete og erfaringsbaserede betydninger, der knytter sig til begrebet 'rejse'.

Det omvendte synes ikke at være tilfældet: Begrebet 'kærlighed' kan ikke på samme måde skabe struktur i begrebet 'rejse'. Den korte af den lange forklaring er, at betydninger knyttet til begrebet 'rejse' er konkrete og erfaringsnære og derfor genkendelige. Begrebet 'rejse' er udviklet på baggrund af kropslige interaktioner med fysiske omgivelser, som omfatter en bevægelse fra pkt. A til pkt. B. Heroverfor er begrebet 'kærlighed' et flydende begreb, som først får mening i det øjeblik, hvor det fungerer som måldomæne i en kompleks metafor.

3.4 Blending

Op igennem 90'erne undersøgte en hel række forskere de mekanismer, som gør det muligt for mennesker at danne betydning og mening. Alle var involveret i et generalprojekt, som undertiden sammenfattes under betegnelsen *cognitive science*.²⁵ Forskerne bidrog med data, begreber og empiriske studier fra så forskellige fag som lingvistik, psykologi, litteraturvidenskab og semiotik, antropologi, filosofi, computervidenskab, neurologi, musikteori, design, biologi – og senest matematik.

Årstallet 1978 er nævnt som det tidspunkt, hvor begreber som *mentale rum* og *forbindelser (connections)* mellem mentale rum første gang bliver præsenteret som en ramme for at beskrive og forstå den kognitive og ubevidste baggrund for human tænkning og kommunikation.²⁶ Teoriene udvikler sig i begyndelsen tøvende, senere med stor hast og parallelt inden for forskellige forskningsområder. Undervejs blomstrer de med et væld af nye begreber, som fx *korrespondancer (mappings) mellem mentale rum, kognitive korrespondancer (mappings) mellem domæner, begrebsmæssig integration (conceptual integration), semantiske spring og blending*.

Selv om meget tager sig spekulativt ud, er der tale om modeller, som i deres mest ambitiøse udformninger testes empirisk. Det kan foregå ved at benytte simulerende, quasi-empiriske computermodeller eller ved hjælp af MR-scanninger af forsøgspersoners hjerneaktivitet. Arbejdshypotesen er, at modellerne ikke blot formaliserer dynamiske processer, som udspiller sig i

²⁵ Jf. Fauconnier (1994), passim. Jf. også Lakoff og Johnson (1999), p. 11 f: "the term *cognitive* is used for any kind of mental operation or structure (...) Most of these structures and operations have been found to be unconscious: (...) visual processing (...) auditory processing (...) memory and attention (...) all aspects of thought and language (...) phonology, grammar, conceptual systems, the mental lexicon (...) mental imagery, emotions, the conception of motor operations (...) neural modelling of any cognitive operation (...) we will use the term *cognitive* in the richest possible sense, to describe any mental operations and structures that are involved in language, meaning, perception, conceptual systems, and reason. Because our conceptual systems and our reason arise from our bodies, we will also use the term *cognitive* for aspects of our sensomotori system that contribute to our abilities to conceptualize and to reason."

²⁶Fauconnier (1994), p. xxxv.

et abstrakt begrebmæssigt univers. De illustrerer i princippet, hvad der foregår på forskellige nivåer i den menneskelige krop, dvs. i sidste ende leder de frem til en forståelse af bl.a. mikroaktiviteter i neurale netværk²⁷.

Grundlaget for denne videnskab er opfattelsen af, at menneskets forstand, bevidsthed, tanke (*the mind*) ikke er adskilt fra, men forankret i den menneskelige krop (*the embodied mind*). Opfattelsen optræder skjult eller åbenlyst i de fleste hypoteser og ligger til grund for valget af metoder og synsvinkler, som i dag knytter an til nyere udviklinger inden for *cognitive science*. Der foregår i disse udviklinger et paradigmatiske opgør med den tænkning, som sonderer mellem sjæl og krop. Oplysningsfilosoffen Descartes betragtes af Lakoff og Johnson som den mest indflydelsesrige eksponent for en videnskab, der ser fornuften som universel og kroppsafhængig (*the disembodied reason*). Den nye kognitive videnskab søger i modsætning hertil at forklare 'det kognitive', herunder fornuften, som en del af kroppen. Abstrakte modeller af det kognitives vidtforgreneede funktioner får i den forbindelse ikke lov til at stå alene. De kommer i stedet for til danne udgangspunkt for en empirisk udforskning af kroppens fysiologiske (neurale, cerebrale) funktioner²⁸.

Inden for rammerne af dette koncept har et begreb som *blending* vist sig anvendeligt for forskere, der undersøger den kreative humane betydningsdannelse ud fra en lingvistisk, litterær, psykologisk eller semiotisk indfaldsvinkel.

Blending er en kognitiv operation, som begrebmæssigt bygger på og videreudvikler de betydningsdannelsesprincipper, Lakoff og Johnson argumenterer for i deres metaforstudier. Et *blend* eller et *blended rum* opstår ved at låne eller overføre (*project*) strukturdele fra adskilte *input-rum*, som kan være hhv. kilde- og måldomæne i en metafor. I modellens *blendede rum* rekonstrueres forudsætningerne for, at adskilte betydninger i kilde- og måldomæne kan integreres og ny betydning opstå. De følgende eksempler viser hvordan. Vi kan genfinde eksemplerne i nogenlunde samme form hos Lakoff og Johnson:

Hun var ude af stand til at *forsvare sine påstande*.
Han *angreb alle de svage punkter* i mit oplæg.
Hendes kritik *ramte plet*.
Ordene *sved*.
Beskyldningerne *fløj gennem luften*.
Jeg har aldrig *vundet* i en diskussion med hende.
Hvis du *benytter den strategi*, tværer han dig ud.

Hvert af eksemplerne kan ses som et *blend*, der benytter dele af den mentale metafor DISKUSSION ER KRIG som input-rum. Kernerne i de forskellige *blends* er fiktive konstruktioner, som former vores forståelse af, hvad der (faktisk) sker, når mennesker diskuterer.

I de anførte *blends* bruges en eller flere sider af den fysiske krigskonflikt som kilde til at strukturere og skabe en særlig forståelse af de sider, der indgår i en meningskonflikt, som her

²⁷ Jf. Lakoff og Johnson (1999), passim, fx p. 58: "(...) the notation (for conceptual metaphors) is just a name for a mapping, that is, a name for a reality at either the neural or conceptual level."

²⁸ Jf. Den danske udgivelse "Hjernen og bevidsthed". Redigeret af Brinch, *et al.* (2003), p. 7.

udfolder sig og får struktur i metaforens måldomæne. Undervejs i eksemplerne samles nye betydninger op, således at det samlede billede af den menneskelige diskussion bliver til en række billeder af kampe, der udkæmpes med forskellige våben. De ord, der *svider*, er således af en anden, mildere karakter end de ord, der *lammer* eller *slår ihjel*.

3.5 Tankevirksomhed

Meningskonflikten og krigskonflikten indeholder tværgående korrespondancer (*cross-space mappings*) mellem *betydningerne* i to input-rum. Korrespondancer mellem rum kan også bero på *udtryksmæssige* ligheder (*homonymi*) og dermed have et auditivt eller grafisk udspring. Eksempel:

Benzinfirmaet *metax* har i lange perioder i 2003 haft et langt banner stående på nogle af deres tankstationer med teksten TANKEVIRKSOMHED. Kommunikationen af det lidt gådefulde, men umiskendeligt opfordrende budskab virker på baggrund af begrebsmæssig integration og en *blending*, der henter eller overfører (*project*) betydningsdele fra både tekst og lokal kontekst.

Når så forskellige betydninger kan overføres og integreres i et *blend* og en ny lokalt genereret betydning opstå, beror det på korrespondancer mellem dele af de involverede begreber:

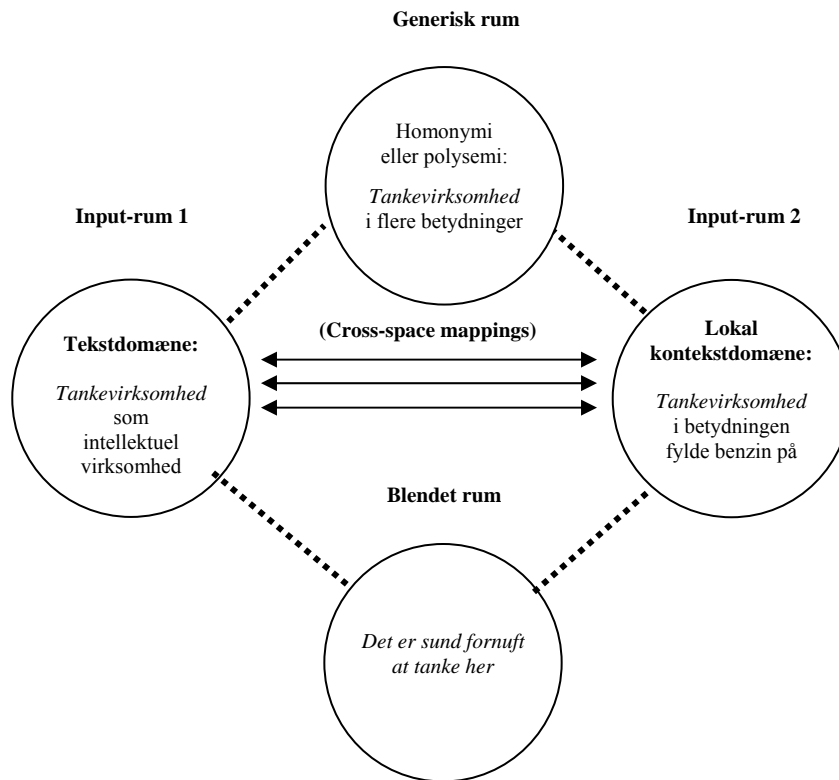
Verbet 'tanke' og substantivet 'tanke' er begrebsmæssigt helt forskellige, men indeholder en stribe (homonymt realiserede) korrespondancer af grafisk eller auditiv karakter: De *ligner* hinanden i udtrykket, de *ser* ens ud og *lyder* ens. *Blending* ville således ikke forekomme, hvis man fx havde forsøgt sig med ordet IDEVIRKSOMHED. Det andet sammensætningsled ('virksomhed') er desuden en aktivitet, som flertydigt kan foregå i hovedet, i den konkrete situation mellem benzinstanderne – eller på det organisatoriske niveau, hvor 'virksomhed' betyder 'forretning'.

Vi kan altså på baggrund af (1) bannerteksten og (2) den lokale kontekst, hvor bezinpåfyldning forgår eller en benzinforretning befinder sig, rekonstruere et generisk rum og dermed få øje på den væsentligste forudsætning for at *blende*. I det generiske rum ligner to eller tre indbyrdes uafhængige ord hinanden så meget, at de danner en homonym (eller flertydig) struktur, hvor to eller tre forskellige ord i det generiske rum bliver reduceret til ét, som kan betyde 'intellektuel aktivitet', 'håndværksmæssig (påfyldnings)aktivitet' og 'forretningsmæssig (strategisk) aktivitet'.

Til *blendet* overføres kognitivt dele af betydningsstrukturene fra tekstens domæne og den lokale konteksts domæne på en sådan måde, at de positive konnotationer i 'intellektuel aktivitet' blandes med det neutrale 'at fylde benzin på bilen'. I *blendet* strukturerer de positive ('intellektuelle') betydningsdele fra *input-rum 1* de neutrale dele fra *input-rum 2*. Under banneret på *metax*-stationen bliver en triviel påfyldning af benzin på den måde lig med konkret udøvelse af 'sund fornuft', hvor hver en påfyldt dråbe tæller. Et forstærkende argument for denne storsmilende opfattelse viser sig i den lokale kontekst, når kvitteringen printes ud og viser prisen på en liter, der oftest hører til i den laveste ende af skalaen.

De kognitive processer kan illustreres i følgende figur med fire mentale rum. Figuren findes i flere varianter i den litteratur, som analyserer forskellige former for *blends*. Her anvender vi grundformen, som den benyttes i Fauconnier og Turner (2002), p. 46:

Figur 1. Model af den kognitive proces bag blending

Blendet eller *det blendede rum* er det sted i modellen, hvor ny betydning dannes – hver gang i en kognitiv, kreativ og konstruktiv proces. Processen foregår ikke i ordene, men – når ordene bruges – i bevidstheden. Ordene betragtes som overfladefænomener, der kan formidle, iværksætte eller fremkalde en bevidsthedsmæssig proces, som modellen er en formalisering af.

Blending kan finde sted som betydningsdannelse i systemer, der er langt mere komplekse end den enkle metafor. Den *kontrafaktiske beskrivelse*, som forekommer i journalistik og historievidenskab, er et eksempel på det.²⁹ Begge steder fungerer kontrafaktiske beskrivelser ved, at indholdet i et begrebsdomæne (kildedomænet) giver eller overfører sin struktur til et måldomæne. Der er tale om et tankemæssigt – oftest hypotetisk – greb, hvor kompleksiteten i en begrebskonstruktion bliver brugt med det formål at reducere kompleksiteten i en anden begrebskonstruktion, hvorved den bliver mere forståelig.

Eksempel: Den 19. april 2003 skrev Nina Kragh en baggrundsartikel i Politiken om begrebet *public service*, som ”kun de færreste ved, hvad (...) betyder”. Artiklen indleder på denne figurative måde – formuleret over den begrebsmæssige metafor PUBLIC SERVICE ER EN PERSON:

**Han er en ældre herre, over de 70, af britisk oprindelse og med en tendens til at tro, at han ved bedre. Det gør han også. Af og til.
Men i de senere år er han blevet noget forvirret. Faktisk fuldstændig konfus.**

²⁹ Jf. artiklerne i Sørensen (2003).

Det skyldes formentlig, at han nu i årevis er blevet trukket rundt i manegen af skiftende profilsøgende kulturministre og velmenende bekymrere, der vil beskytte ham mod verdens almindelige elendige tilstand.

Alle har de - i tide og utide - slynget ham rundt som en godmodig marionetdukke, brugt ham som ufrivilligt omdrejningspunkt i politiske brandtaler og gjort ham til ytringsfrihedens, den klassiske musiks og de hørehæmmedes frelser. Samt til en gardering mod dumhed, snæversyn og kommerciel kynisme.

Og hver gang har han siddet og undret sig over, hvad fanden det var, de talte om.

Hvis begrebet public service var et menneske, ville det være en demokratisk indstillet samfundsborger. Men det ville omgående blive indlagt på den nærmeste lukkede afdeling.

Diagnosticeret som skizofren, en person uden indhold og med en udtalt evne til at havne i dårligt selskab. Et menneske i konstant krise.

Artiklen fortsætter herefter på et mere faktuel formuleringsniveau:

Inden for de seneste år er begrebet public service blevet brugt i flæng, når vi diskuterer, hvilken rolle det mest kraftfulde medie - fjernsynet - skal spille i vores liv. Når vi snakker om, hvorvidt Danmarks Radio nu også behøver at sende 'Hit med sangen', eller om det er godt eller skidt, at staten sælger TV 2.

Men det står sjældent klart, hvad folk egentlig mener, når de nævner de to engelske ord, som kun de færreste skænker en tanke i de tre timer om dagen, de tilbringer i selskab med deres fjernsyn.

Den endelige, almene definition af begrebet kommer i følgende formulering:

Danmarks Radio og TV 2, som tilsammen sidder på 70 procent af tv-seningen herhjemme, er Danmarks to såkaldte public service-tv-stationer. Det betyder, at de har en kontrakt med den danske stat om at lave tv-programmer, som i bund og grund sikrer, at den danske befolkning bliver informeret, uddannet og underholdt. Det vil sige, at tv-stationerne ikke kun skal sende de programmer, som de tror, befolkningen ønsker at se. Men også programmer, som staten mener, er gode for danskerne at se, blandt andet nyhedsprogrammer og debatudsendelser, hvor mange forskellige holdninger kommer til udtryk.

Det *blend*, skribenten lægger grunden til med sin indledning, opererer med to input-rum: (1) public service som begreb og (2) hypotesen om public service som person. Selv en overfladisk analyse lader ane, at skribenten ved at elaborere sit hypotetiske kildedomæne (public service som person) forsøger at reducere kompleksiteten i det abstrakte målbegreb for at øge forståeligheden. Om det lykkes er en diskussion, som jeg lader ligge her. Teksten er først og fremmest et eksempel på, at *metaforen* eller *blendet* er en fundamental mekanisme i de formidlingsprocesser, der foregår i journalistik, erfaringsformidling og videnskabelig begrebsdannelse.

Vi kan altså slå fast, at *blending* i de anførte eksempler er konstruktionstyper, som har til opgave at pege på løsninger eller særlige forståelser af komplekse forhold i de historier, som fx journalister formidler. En journalistisk historie bygger på kendsgerninger i form af mundtlige og skriftlige udtalelser, begivenheder og iagttagelser. Med *blending* bevæger skribenten sig ind i fiktive rum, som bygges metaforisk op, og som har den funktion, at det gådefulde, det komplekse eller vanskeligt forståelige formidles i et erfaringsprog, som på et tidspunkt skal kunne *virke* ved, at indholdet af det bliver begribeligt for læsere af massemedietekster. Den slags læsere lever som bekendt under særligt tidspressede vilkår, hvor artikler principielt ikke læses to eller flere gange. Det er ikke desto mindre i den situation, at sproget skal løse sin opgave og vise sin duellighed som journalistisk formidlingsredskab.

Fauconnier og Turner, som er førende *blending*-teoretikere, har flere gange i deres værker citeret en filosofisk gåde, som stammer fra en bog af den ungarsk fødte, britisk-jødiske

forfatter Arthur Koestler.³⁰ Gåden er på dette sted interessant, fordi den klart viser, hvordan et fiktionsskabt billedunivers kan bidrage med og dermed formidle løsninger på problemer, som i deres udgangspunkt er virkelige, men også ganske komplekse. Gåden kan gengives således:

En buddhistisk munk begynder ved solopgang at gå op ad et bjerg. Undervejs standser han nogle gange, holder pause af varierende længde og fortsætter igen. Han varierer sit tempo, som det passer ham. Om aftenen ved solnedgang når han toppen af bjerget. Dér mediterer han og faster i nogle dage. En morgen ved solopgang begynder han så at gå igen, men denne gang nedad. Han følger nøjagtig den samme rute som under opturen, og påny bevæger han sig, som det passer ham, og holder pauser, når han har lyst. Han når bjergets fod ved solnedgang.

Opgave:

Vis, at der er ét punkt på ruten, hvor munken på de to ture befinder sig på samme tid af dagen.

Vi vil ikke gentage den diagrammatiske og detaljerede kortlægning af de kognitive processer bag den løsning, som refereres i det følgende. Den kan man slå efter hos Fauconnier og Turner. I stedet vil vi kort resumere processerne i naturligt sprog:

Løsningen på gåden findes og vises lettest ved at konstruere et fiktivt *blend*, som *integrerer* op- og nedturen på bjerget, og som dermed overskrider grænserne for, hvad en faktuel fortælling umiddelbart vil kunne udsige. Hovedpunkterne i konstruktionen er:

- Munken går ikke turen to gange, men én gang.
- Samtidig med at han begynder nedefra, begynder hans imaginære *alter ego* oppefra. Begge følger nøjagtig den samme rute.
- Selvom den reelle og den virtuelle munk bevæger sig med forskellig hastighed og holder et varierende antal pauser af forskellig længde, kan de ikke undgå at møde hinanden.
- Det punkt, hvor det sker, befinder sig ét sted på ruten og bliver nået af de to på ét bestemt tidspunkt på dagen.
- Det er umuligt med dette fiktivt konstruerede udgangspunkt at forestille sig en situation, hvor den reelle og den virtuelle munk møder hinanden to forskellige steder på samme tidspunkt eller samme sted på to forskellige tidspunkter.
- Mødet kan inden for rammerne af den imaginære konstruktions logik kun foregå ét bestemt sted på ét bestemt tidspunkt.

Pointe: Konstruktionen er som nævnt flere gange ikke en faktuel beretning, men et *blend*, som formidler en umiddelbart forståelig løsning.

I fiktionsform, men éntydigt, peger *blendet* på, at et fænomen, som udfolder sig i en kompleks virkelighedskontekst, kan fremstilles i en form, som er forenklet uden at være forsimplet eller fordrejet. Konstruktionen viser, hvordan et fiktionsgreb i en formidlingsproces kan bidrage med overblik og forståelse af en løsning på en ganske kompliceret faktuel gåde. Selv om selve grebet er en fiktion, kan løsningen godt være sand.

³⁰ Jf. fx Fauconnier og Turner (2002), p. 39 ff. og jf. Koestler (1964), p. 183-184.

Den konstruerede fiktion er resultatet af en proces, der integrerer betydninger fra to forskellige mentale rum: *opturens rum* og *nedturens rum*. Mellem disse rum findes der *tværgående korrespondancer (cross-space mappings)*. De væsentligste er, at *samme person* følger *samme rute* på såvel *optur* som *nedtur*. Med afsæt i disse korrespondancer kan der konstrueres et nyt *blendet rum*, som integrerer (eller ”blander”) de betydningsdannende strukturer fra de to *input-rum*. Integrationen eller *blendet* indeholder billedkvaliteter, som enkelt og klart svarer på det, der blev spurgt om.

3.6 Hjerteblood

Da Berlinske Tidendes USA-korrespondent, Poul Høi, i januar 2002 fik Cavlingprisen for 2001, dansk journalistiks mest attraktive kollegiale hædersbevisning, var de fleste – inklusive han selv – enige om, at han havde *skrevet* sig til den. Normal praksis ved den årlige tildeling er, at prisen gives for en journalistisk indsats, som er afslørende og dokumenterende, og som gerne får konkrete politiske eller retslige konsekvenser.

Hen imod slutningen af sin takketale, åbnede Poul Høi et par sproglige sprækker, som tillod os at beskue et lille hjørne af en selvforståelse, som nok må siges at være en væsentlig drivkraft i den form for journalistik, han praktiserer. Hjørnet er næppe hans alene. Man må formode, at adskillige journalister umiddelbart vil kunne acceptere den opfattelse af dynamikken i journalistikkens skriveproces, der udtrykkes i følgende ord:

Det gælder om at finde en åre og lade den bløde ...

Han gentager formuleringen i en lidt udbygget form i forordet til den antologi med hans artikler, som blev udgivet mindre end et år efter, at han havde modtaget prisen.³¹

(...) journalistik er på mange måder en absolut fordring. Enten er man eller også er man ikke, enten siger man ja eller nej.

Det gælder om at finde en åre og lade den bløde – eller som en kollega engang svarede, da jeg spurgte ham, hvordan han holdt sig på toppen: ”Jeg giver min sjæl.”

En sjæl er en stor ting at give ...?

”En sjæl er en stor ting at give, men mindre kan ikke gøre det.”³²

Det er højstemte ord – eller rettere: Det er ganske enkle ord, som i deres kontekst kommer til at udtrykke mere end den simple sum af deres betydninger. Hvad der skal siges, er tilsyneladende ganske omfattende – og samtidig også så vanskeligt at udtrykke, at det ikke uden videre kan rummes inden for sprogets grydeklare repertoire af faktisk fungerende gløser. Høi udtrykker sig i stedet figurativt, dvs. han benytter ord og udtryk, som ud over en konkret, denotativ betydning også rummer et konnotativt og associativt potentiale.

Journalistik er for Høi et kald med dybe, men nok også lidt uklare motiver. ’At give sin sjæl’ er i Høis billedunivers en handling, som er lig med ’at skrive med sit hjerteblood’. Begge udtryk har et klichepræg, men er ellers fiktive konstruktioner – eller *blends* – som integrerer handling (at ’give’ og at ’skrive’) med følelse og sansning (’sjæl’ og ’krop’). Iflg. ODS³³ betyder

³¹ Meilby (2002)

³² Ibid. p. 23.

³³ *Ordbog over det danske sprog*, bd. 8, sp. 257.

udtrykkene, at de inderste og dybeste følelser lægges frem til beskuelse, i sidste tilfælde – dér, hvor det handler om 'at skrive med hjerteblod' – i sproget.

Om den bogstavelige (faktuelle, denotative) betydning af ordet 'hjerteblod' anfører ODS desuden: "det blod, der er i og strømmer umiddelbart ud af hjertet; det blod, hvortil ens livskraft (liv) er knyttet (saa at man må dø ved at miste det)." Til denne bogstavelige betydning kan iflg. ODS knytte sig flere symbolske, som i deres udgangspunkt er metaforiske, men hvor 'blod' metonymisk (synekdokisk) repræsenterer mere komplekse helheder som fx 'ånd', 'energi', 'liv', 'sjæl'.

"At finde en åre og lade den bløde" er et udtryk, som faktisk henviser til et fysiologisk domæne, og som samtidig optræder som figurativt element i en lignelse, hvor det sjælelige beskrives med udgangspunkt i kroppen som kildedomæne. Derved aktualiseres ud over de faktuelle betydninger en række parallelle symbolbetydninger: 'Blod' repræsenterer ikke blot et konkret kropsligt fluidum, men også symbolsk 'det inderste' og dét vanskeligt definerbare, som skribenten 'giver', 'ofrer' eller 'yder' under sin selvforglemmende udøvelse af praksis.

Den del af kroppen, som bl.a. omfatter hjertet og blodets kredsløb, bliver her brugt til at skabe struktur i et mindre kendt og tilgængeligt domæne, som Høi henviser til ved tillige at bruge ordet 'sjæl'.

Det interessante, men til dels uoplyste i 'sjælens' domæne, bliver her oplyst, synliggjort eller *eksponeret* ved hjælp af den lille historie fra 'kroppens' domæne om kendte kredsløbsfunktioner.

'At skrive' er for Høi – og sandsynligvis for andre journalister også – en 'sjælelig' proces, som formentlig i særlige situationer og i overført betydning kan komme til at bevæge sig på kanten mellem 'liv' og 'død'.³⁴ Da processen er vanskelig at beskrive præcist i sin helhed, nærmer Høi sig den figurativt og giver den struktur ved hjælp af udtrykket: "at finde en åre og lade den bløde".

Og så kommer det jo til at lyde, som om den slags godt kan gøre lidt ondt. Men der er formentlig tale om, at skrivehandlingen i dette særlige, modsætningsfyldte lys opfattes som et offer, hvor en eventuel smerte bliver overgået af noget, der minder om kærlighed til og tro på et fag og dets betydning.

Høis *blend* eksponerer de positive aspekter ved journalistikken. De befinder sig i hans forståelse i et område, som kalder på det personlige engagement, ikke i halve eller ufuldstændige portioner, men fuldt og helt.

Forståelsen er forankret i en individuel oplevelse af faget, og den bliver en slags platform, hvorfra han kan brænde igennem den kritik og modstand, som i øvrigt og tillige er en væsentlig del af journalistens daglige virkelighed.

Talemåden eksponerer en faglig selvforståelses rituelle forsvarsværk mod en omverden fyldt med kritiske forbehold.

³⁴ Lasse Ellegaard har i et interview i særudgaven af Dagbladen Dagen, oktober 2002, s. A15, udtalt: "Sproget er en fintmærkende mekanisme, det er levende, i bevægelse, det er som et vandspejl, ikke som en brosten. Læseren skal svømme i det, spejle sig og ikke trækkes i druknedøden. Sprog er hjerteblod."

3.7 Statistik: den logistiske regressionsmodel

Eksponeringer er i det foregående defineret og demonstreret som erfarings- og kropsnære sproglige udtryk, som med stor sandsynlighed er genkendelige. Eksponeringer er i journalistik redskaber til at danne billeder med: Deres opgave er at fremkalde billeder i læserens bevidsthed, som kan bruges i processen med at forstå en histories abstrakte aspekter. Dermed er journalistikkens eksponeringer med til at forme en læseforståelse og sikre en formidlingsproces, som er baseret på skrivning og læsning af hele tekster i artikelform.

Vi ønsker nu at få et overblik over, hvor i materialet eksponeringer forekommer med henblik på at kunne karakterisere variationer i den journalistiske fortælleraktivitet. Eksponeringer er resultater af valg, som journalisten foretager, baseret på en række karakteristiske træk, i det følgende kaldet *karakteristika* (i ental: *karakteristikon*):

- Karakteristika ved *stykket*, det typografiske afsnit: Stykkets *længde*, den *formidlingshandlingstype*, stykket formidler.
- Karakteristika ved den *artikel*, hvori stykket indgår: Er artiklen en *note* eller er den forsynet med *byline*.
- Karakteristika ved den helhed, som artiklen indgår i: Hvilken *avis*, hvilken *avissektion*, under hvilket *sidetal*.

Journalistik er en kreativ og kompleks proces. Variationer i karakteristika forstærker eller svækker derfor ikke automatisk journalistens brug af eksponeringer. Men det er vores arbejdshypotese, at variationen kan medføre en øget eller reduceret *tilbøjelighed* til at vælge sproglige eksponeringer. Med andre ord: *Det er sandsynligt*, at der i en typografisk enhed forekommer eksponeringer, i takt med at de nævnte karakteristika varierer.

I det følgende anvendes en *logistisk regressionsmodel* til at kvantificere den virkning, karakteristikaene har på sandsynligheden for, at der forekommer eksponeringer i en avisartikel. Den logistiske regressionsmodel vil kunne udtrykke forekomsten af eksponeringer i sandsynligheder. Den vil ud fra undersøgelsens data kunne vise, hvordan et *stykke* (et typografisk afsnit) bliver funktionelt bestemt af de karakteristika, det har. Hvis stykket og dermed artiklen indeholder en eksponering, vil det kunne aflæses i de karakteristika, stykket har.

Den virkning, karakteristikaene har på stykkerne, formodes at være forskellig i *noter* og *artikler*, hvor skribentens eller skribenternes navn(e) er angivet eksplicit i en *byline*. Derfor indeholder modellen en *fælleseffekt* for disse karakteristika samt en *tillægs- eller interaktionseffekt* for artikler, som er noter. Den logistiske regressionsmodel er beskrevet i detaljer i Appendiks I.

De arbejdshypoteser, som modellen skal teste, vil vi sammenfatte i følgende punkter:

3.8 Arbejdshypoteser

- H1: Der er større sandsynlighed for at finde eksponeringer i artikler med byline fra *Politiken* og *Ekstra Bladet* end i artikler med byline fra *Berlingske Tidende*, *B.T.* eller *Jyllands-Posten*.
- H2: Der er forskel mellem aviser i sandsynligheder for at finde eksponeringer i noter.

- H3: Der er større sandsynligheder for eksponeringer i artikler med byline, hvis formidlingshandlinger er *beskrive*, *berette*, *resumere* eller *karakterisere*.
- H4: Der er lavere sandsynligheder for eksponeringer i artikler med byline, hvis formidlingshandlinger er *meddele*, *referere*, *citere* eller *henvise*.
- H5: De i H3 og H4 nævnte effekter er fraværende i noter.
- H6: Der er forskelle mellem avissektioner i sandsynligheder for eksponeringer – for artikler med byline.
- H7: Den i H6 nævnte effekt er fraværende for noter.
- H8: Jo længere en artikel er, jo større er sandsynligheden for eksponeringer. Dette gælder såvel artikler med byline som noter.
- H9: Jo højere sidetalsplacering en artikel har, jo større er sandsynligheden for eksponeringer. Dette gælder såvel artikler med byline som noter.

4. Analyse af data

I det følgende redegør vi for de resultater, vi har fundet ved at anvende modellen på data fra den kvantitative indholdsanalyse. Resultaterne giver os en række fingerpeg, som vi kan bruge, når vi skal finde de cases i materialet, som indeholder eksponeringer og derfor er fortælleraktive.

4.1 Sammenfatning af resultater (jf. Figur 2, p. 25, og Tabel 1, p. 28)

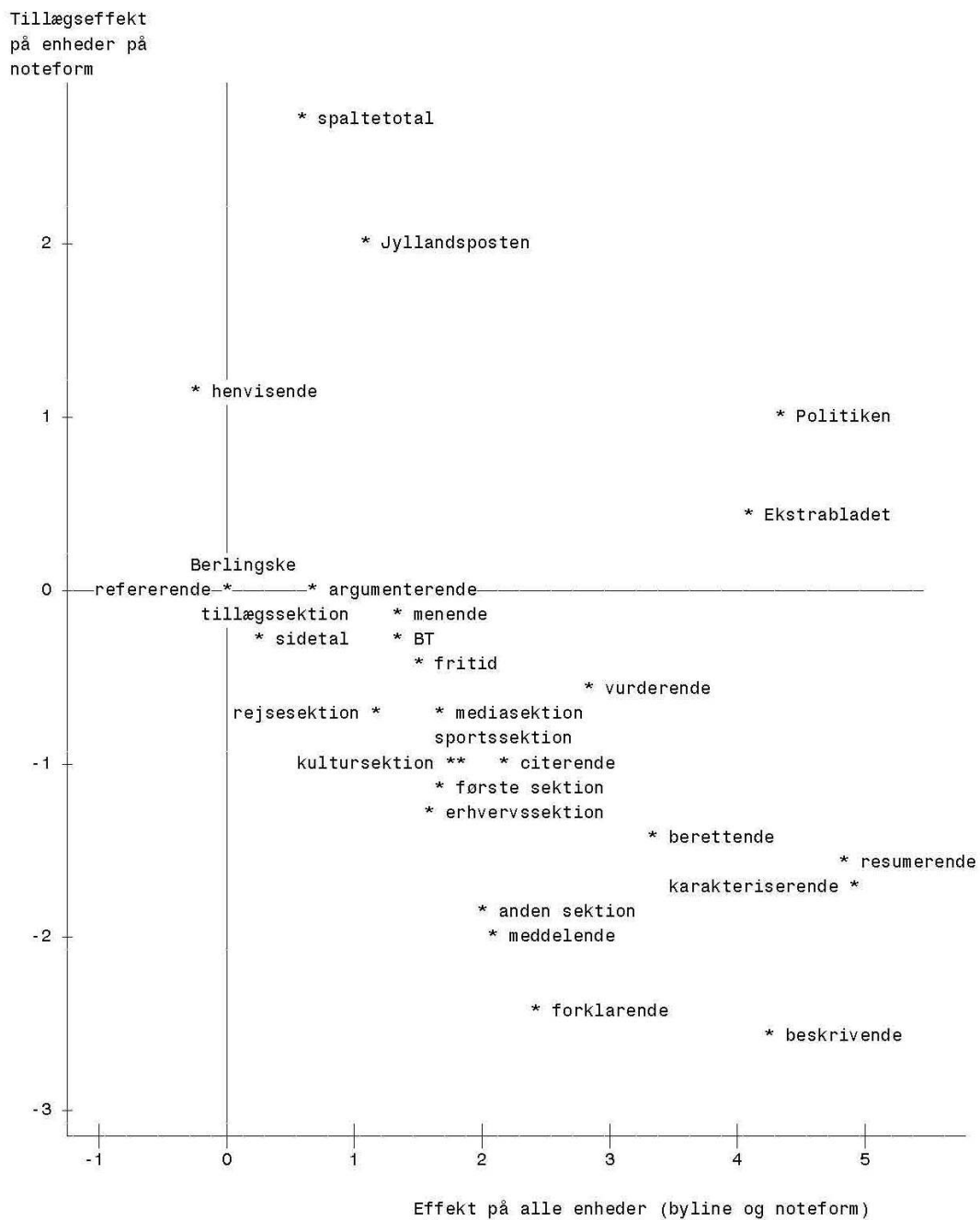
- Der er signifikant større sandsynlighed for at finde eksponeringer i artikler fra *Politiken* og *Ekstra Bladet* end i artikler fra *Berlingske Tidende*, *B.T.* eller *Jyllands-Posten*, hvor artiklerne ikke adskiller sig signifikant fra hinanden.
- Der er forskel på noterne i *Jyllands-Posten* og *Berlingske Tidende*, idet sandsynligheden for at finde eksponeringer i *Jyllands-Postens* noter er signifikant højere end i *Berlingske Tidende*, men der er ikke forskel på de artikler i de to aviser, som er udstyret med byline.
- Det mere sandsynligt at finde eksponeringer i *Politikens* noter end i *B.T.s*.
- Hvis en note afkortes, vil sandsynligheden for eksponering falde. Hvis den forlænges, vil det øge sandsynligheden for eksponering. Denne effekt er ikke fundet for artikler med byline.
- Sidetalsplaceringen har ikke som forventet en positiv effekt: Sandsynligheden for at møde fortælleraktive former (og eksponeringer) stiger ikke, jo længere man kommer ind i avisen.
- Der er ikke forskel på artikler med byline og noter i samme avis, men signifikante forskelle mellem artiklerne kan noteres på tværs af aviser og på tværs af noter af varierende længde.

- For artikler med byline er der større sandsynligheder for eksponeringer i anden sektion, erhvervssektion, første sektion, kultursektion og sportssektion end i rejsesektion og tillægssektion.

4.2 Fremstilling af resultater

Beregningerne, som er udført ved hjælp af den logistiske regressionsmodel, viser sandsynligheden for, at artikler i materialet indeholder eksponeringer. Resultaterne er sammenfattet i Figur 2 nedenfor:

Figur 2: Virkningen af artikelkarakteristikker på sandsynligheden for eksponering

Note: Den vandrette akse viser karakteristikaenes effekter på *alle artikler*. Den lodrette akse viser tillægseffekter på *noter*. Effekterne er centreret ud fra *Berlingske Tidende, referat og tillægssektion*, som alle er sat til værdien nul.

Vi undersøger med Figur 2, hvordan en række hovedsagelig tekst-eksterne forhold påvirker sandsynligheden for, at der forekommer eksponeringer i de artikler, som udgør undersøgelsens materiale.

På den vandrette akse viser figuren, hvordan sandsynligheden for at finde sproglige eksponeringer i en artikel bliver påvirket mere eller mindre. Jo længere til højre for den lodrette nullinje et plotpunkt ligger, jo større er sandsynligheden for at finde eksponeringer.

Vi kalder de forhold, der påvirker artiklens sandsynlighed for eksponering, for *artikelkarakteristika*. Et *artikelkarakteristikon* er således en faktor, der påvirker artiklens tekst udefra. Karakteristikonnets indflydelse kan spores i de sproglige valg, som skribenten foretager. Et karakteristikon for en given sandsynlighedsværdi kan således være: den *avis*, hvori artiklen findes, artiklens *placering* i avisen registreret med *sidetallet*, artiklens *omfang* målt i *spaltelinjer*, den *sektion* i avisen, som artiklen optræder i, de *formidlingshandlinger*, skribenten vælger at benytte i artiklens *stykker*.

På den lodrette akse viser figuren positive og negative *tillægsværdier* for artikler, der er skrevet som *noter*. I figurens øverste højre kvadrant er tillægsværdierne for de noteformidlede nyheder positive, i dens nederste højre kvadrant er tillægsværdierne negative. Årsagen er, at særlige *karakteristika* påvirker sandsynligheden for, at der eksponeres i noter. Den nederste højre kvadrant viser karakteristika, som påvirker sandsynligheden for eksponeringer negativt. Det drejer sig fx om nogle af formidlingshandlingerne, især *meddele*, *forklare*, *beskrive*. Den øverste højre kvadrant viser karakteristika, der påvirker sandsynligheden positivt. Det er drejer sig tydeligvis om nogle af aviserne (*Jyllands-Posten*, *Politiken*, *Ekstra Bladet*) og om noternes *omfang* målt i spaltelinjer.

Værdierne, som knytter sig til plotpunkterne, er udtryk for, hvordan *valget af noteformen* påvirker sandsynligheden for, at et karakteristikon forårsager eksponeringer. Hvis et plotpunkt viser en værdi, som er større end +2 (eller mindre end -2), betyder det, at det pågældende karakteristikon forøger (eller med det negative tal formindsker) sandsynligheden for eksponering *betydeligt*. Lange noter og noter fra *Jyllands-Posten* *forøger* således sandsynligheden for, at der findes eksponeringer i artiklerne. I modsætning hertil *reducerer* karakteristikaene *meddele*, *forklare* og *beskrive* sandsynligheden for eksponeringer betydeligt, når disse karakteristika optræder i artikler, som er noter.

De *karakteristika*, der er anført i figurens plotpunkter, er i øvrigt:

- 1) *Avisen*, som artiklen forekommer i: *Berlingske Tidende*, *B.T.*, *Ekstra Bladet*, *Politiken* og *Morgenavisen Jyllands Posten* ligger forskellige steder i figuren, fordi sandsynligheden for at finde eksponeringer i aviserne varierer mellem dem. Når punktet ligger lavt på den vandrette akse, er sandsynligheden lille, når det ligger højt på den vandrette akse, dvs. meget til højre for den lodrette nullinje, er sandsynligheden stor. Sandsynligheden er derfor mindst i *Berlingske Tidende*, som samtidig er gjort til referencepunkt med værdien 0. I forhold hertil er sandsynligheden en smule højere i *Jyllands-Posten* og *B.T.* og højest i *Ekstra Bladet* og *Politiken*. Hvis artiklen er en note i *Jyllands-Posten*, er den relativt lave sandsynlighed for eksponering betydeligt forøget.
- 2) *Formidlingshandlingen*, som benyttes i et *stykke* i en *artikel*. Høje værdier på den vandrette akse har formidlingshandlingerne *berette*, *resumere*, *karakterisere* og *beskrive*. Hvis en *beskrivelse* forekommer i en *note*, er det med en relativt stor minusværdi, hvilket betyder, at sandsynligheden for eksponering, som i øvrigt er

høj, er reduceret *betydeligt*. Formidlingshandlingen *referere* er referencepunkt med værdien nul, og *mene*, *argumentere* ligger relativt tæt på den lodrette nullinje, hvilket betyder relativt lille sandsynlighed for eksponering. Noteformens indflydelse på disse formidlingshandlingers værdier er tillige ubetydelig sammenlignet med den betydeligt reducerende indflydelse, noteformen har på *berette*, *resumere*, *karaktarisere* og *beskrive*. Som en tommelfingerregel for vurderingen af, om en påvirkning er betydelig, kan følgende benyttes: Hvis påvirkningen er større end +2 (eller mindre end -2), har karakteristikken en *betydeligt forøgende* påvirkning (eller ved negative tal *reducerende påvirkning*) på sandsynligheden for eksponering. Hvis tallet ligger mellem +1 og +2 (eller mellem -2 og -1) betegnes påvirkningen som *beskeden*, mens påvirkninger, der ligger mellem -1 og +1, betegnes som *ubetydelige*.

- 3) *Sidetalsplaceringen* af en artikel har stort set ingen effekt på sandsynligheden for eksponering. Vi havde forventet, at sandsynligheden var lille i forsideartikler, men højere ved artikler længere inde i bladet. Ligesom vi havde forventet, at *avisen* kunne påvirke denne værdi for sandsynlighed markant. Hvis forsideartiklen således stod i *Politiken* eller *Ekstra Bladet* ville det efter vores forventning have øget sandsynligheden for eksponering. Formmæssige og sproglige eksperimenter på især *Politiken* i perioden 2001-2004 giver os grund til at forvente, at et andet materiale på dette punkt vil vise andre værdier. Men det bør undersøges nærmere.
- 4) *Spaltetotalen* øger i noter sandsynligheden for eksponeringer. Hvis en note derfor er lang, dvs. i det mindste ligger over det målte gennemsnit på 11 spaltelinjer, vil det øge sandsynligheden for at finde eksponeringer.

5. Kvalitativ analyse af cases

Den kvalitative analyse bygger på et begrænset udvalg af artikler fra materialet.

Det systematiske grundlag for at udvælge artiklerne er fremkommet som et resultat af den statistiske analyse. Ved at fastlægge den gennemsnitlige sandsynlighed for eksponeringer (*mpe*) i hver enkelt artikel gør analysen det muligt at rangordne hele materialet. Tabel 2 (p. 29-30) er på denne baggrund en oversigt over de artikler, der indtager de 50 første pladser i rangordenen.

Af den kvalitative del forventer vi at kunne undersøge sproglige detaljer i de mest centrale eksponeringsmekanismer og i en sådan undersøgelse finde grundlag for valide svar på spørgsmålene i den kvalitative analyses problemstilling (jf. nedenfor).

5.1 Grundlaget for valg af cases

I hele materialet er der i alt 1.781 nyheder. 334 (= 19 pct.) af dem kommer fra *Politiken* og 195 (= 11 pct.) fra *Ekstra Bladet*. De to aviser, som tilsammen indeholder 30 pct. af undersøgelsens materiale, benytter de mest fortælleraktive formidlingsformer i undersøgelsesperioden. *Ekstra Bladet* markerer med de færreste artikler og de fleste eksponeringer, at denne formidlingsmetode er den mest foretrukne i bladet. 61 pct. af nyhedsartiklerne i *Ekstra Bladet* benytter således mindst én eksponering i artiklens tekst. Det er næsten dobbelt så stor en andel som i nyhedsartiklerne i

Berlingske Tidende, hvor der kun i 32,6 pct. af bladets egne artikler forekommer mindst én eksponering.

Sammenligningen og rangordnen mellem avisernes egne andele af artikler, hvor der eksponeres, fremgår i øvrigt af den følgende Tabel 1:

Tabel 1: Rangordnede andele af egne artikler med mindst én eksponering

<i>Avis</i>	<i>Total</i>	<i>pct.</i>
Berlingske Tidende	423	32,6
Morgenavisen Jyllands-Posten	479	35,6
B.T.	350	40,9
Politiken	334	51,5
Ekstra Bladet	195	61,0
I alt	1781	

Total = Antal nyhedsartikler i den enkelte avis

pct. = Den procentvise andel af nyhedsartikler i avisen med mindst én eksponering

Ved valget af cases har vi gennemlæst de 50 artikler med de gennemsnitligt højest forudsagte sandsynligheder for eksponering. Vi forventer, at artiklerne inden for denne systematisk afgrænsede gruppe alle er blandt de mest *fortælleraktive* i materialet og derfor kan give indsigt i de eksponeringsteknikker, der benyttes i avisernes nyhedsjournalistik.

Desuden får vi med muligheden for at rangordne materialet en del af grundlaget for senere at vurdere metoden. Rangordnen mellem artiklerne afspejler således en sandsynlighed for eksponering, som en kvalitativ analyse af cases skal kunne bekræfte. Artikler, som står højt på listen over alle analyseenhederne, benytter flere eksponeringer, som skal kunne analyseres kvalitativt. Artikler, som står lavt på listen, benytter færre eller ingen eksponeringer.

Den følgende Tabel 2 giver en oversigt over de 50 første pladser i den statistiske rangorden. Udover værdien for *mpe* (= den gennemsnitlige sandsynlighed for eksponering) i yderste højre kolonne har vi tilføjet en række oplysninger om observationsnummer, casenummer, avisnavn, dato, specialsektionstype og sidetal. Disse oplysninger har data i undersøgelsens SPSS-datafil som grundlag. Kategoribetegnelserne kan genfindes i Appendiks III i denne rapport. Der er foretaget nogle normeringer og forkortelser af betegnelserne for aviserne og deres specialsektioner, som har navne i datafilen. I Tabel 2 har alle sportssektioner fx fået betegnelsen *sp*, alle kultursektioner betegnelsen *kul*.

Tallene bekræfter, at nyhedsjournalistikken i *Ekstra Bladet* og *Politiken* sandsynligvis er den mest fortælleraktive i de danske landsaviser: De 50 første pladser i tabellen er fordelt med 15 til *Politiken*, 30 til *Ekstra Bladet*, 5 artikler til de øvrige aviser (*JP*, *B.T.*, men ikke *Berl.T.*).

Tabel 2: De 50 første cases*Obs = Observationsnummer**Sek = Specialsektion**mpe = Gennemsnitlig sandsynlighed for eksponering*

<i>Obs</i>	<i>Case</i>	<i>Avis</i>	<i>Dato</i>	<i>Sek</i>	<i>Side</i>	<i>Rubrik</i>	<i>mpe</i>
1	76	pol	6	1	7	Intifada tager til efter nyt mord	32,5
2	998	eb	10	sp	2	Jeg er så lykkelig	32,4
3	46	eb	6	1	16	Bidsk vært	31,9
4	316	pol	7	1	7	Sssh, Chirac skal have ro	30,4
5	936	pol	9	net	1	Børnefamilier har mest net	30,2
6	1481	eb	9	sp	9	AGF	28,6
7	1604	pol	12	L&S	2	Stop alderen	28,3
8	1624	pol	12	1	3	Snavsede Gazeller i Bellacentret	27,9
9	51	eb	6	sp	12	Lazios spillere i pressekrig	27,5
10	988	eb	10	1	8	Frikendt for tyveri	27,3
11	89	pol	6	1	9	Oprør mod naturbeskyttelse	27,2
12	1023	jp	10	1	2	Ung mand dræbt foran lastbil	26,9
13	1474	eb	11	sp	8	True på finsk	26,8
14	778	bt	9	1	3	Margrethe nyder ferien	26,6
15	53	eb	6	sp	18	Iben driver mændene ud	26,4
16	542	eb	8	sp	2	Tyson's sex-sag smuldrer	26,3
17	999	eb	10	sp	8	Så er det showtime	26,2
18	377	eb	7	sp	3	Anja opruster	26,1
19	450	bt	7	sp	12	Venter på Schmeichel	25,9
20	376	eb	7	sp	2	Grønt guld	25,9
21	61	pol	6	1	1	Verdensberømt i skorpionbad	25,8
22	872	eb	9	sp	13	Alex Manniger	25,7
23	657	pol	8	kul	2	Den mest overvurderende	25,6
24	1455	pol	11	1	14	Betalingsboksning	25,5
25	989	eb	10	1	9	Tjekker alle døre	25,3
26	1429	pol	11	1	2	Dansker fængslet for at have dræbt sit	25,3
27	996	eb	10	1	18	Mordsigtet flygtede fra dansk bedrageri	25,3
28	47	eb	6	1	16	Liz Taylor vil giftes	25,2
29	940	pol	9	net	1	Kaffemaskinen til salg	25,1
30	357	eb	7	1	4	På flugt fra mors mad	25,1
31	990	eb	10	1	10	Bundet til stol af geværmænd	25,0
32	75	pol	6	1	6	Kold modtagelse af Greenpeace	25,0
33	52	eb	6	sp	16	Truer med boykot	25,0
34	1707	jp	12	1	7	Velgørende velklædt	24,9
35	992	eb	10	1	15	Bombetrussel mod skole	24,5
36	95	pol	6	kul	3	Dramatik på nettet	24,5
37	1650	eb	12	bil	3	Luksus MPV	24,5
38	37	eb	6	1	4	73-årig gav røver røvfuld	24,3

39	987	eb	10	1	7	Politikere tilbudt formue	24,2
40	530	eb	8	1	5	Måtte genopleve sit sex-mareridt	24,0
41	48	eb	6	1	19	Dronning på 101 år	23,9
42	90	pol	6	1	9	Flyet skred ud som en indkøbsvogn	23,9
43	941	pol	9	net	1	Kool Keld	23,7
44	490	jp	7	2	4	Krav om amnesti	23,4
45	1000	eb	10	sp	11	Mikkel Lindorf	23,4
46	1486	eb	11	1	19	Nannas leg med døden	23,4
47	1651	eb	12	bil	12	Pensionist trækker i arbejdstøjet	23,3
48	49	eb	6	sp	2	Brixtofte vil sluge AB og Lyngby	23,3
49	50	eb	6	sp	3	Dømmes på usikker EPO-prøve	23,3
50	878	eb	9	sp	15	Ehlers uden løn	23,1

5.2 Den kvalitative problemstilling

Ved at eksponere udnytter skribenten sin mulighed for – narrativt – at vælge fokus og kombinere detaljer og billeddannende kvaliteter i sin formidlingstekst.

Gennemgangen af de valgte artikler er baseret på læsning, iagttagelse og tolkning af iagttagelserne. Den vil kunne vise, hvordan og med hvilken virkning den billeddannende opbygning i sproget finder sted. Problemstillingen vil blive analyseret ved at søge efter svar på følgende spørgsmål til teksterne i de valgte *cases*:

- *Hvad* eksponeres i artiklens forløb?
- *Hvordan* eksponeres, dvs. hvilke eksponerende, figurative *udtryk* benyttes?
- *Hvilke* kognitive *mekanismer* benyttes i de fundne eksponeringer, dvs. i kraft af hvilke mekanismer får teksten *mening*?
- *Hvordan fungerer* eksponeringerne, hvilken *virkning* må de formodes at få?

5.3 Arbejdshypoteser

- H1: Eksponeringer forekommer i nyhedsjournalistikken, hvor de forstærker og visualiserer artiklens fokus på person, tid, sted, (dele af) begivenheder og udtalelser.
- H2: Eksponeringer fungerer i kraft af figurative udtryk (billedannelser) i sproget, fx metonymi, synekdoke, idiomer og metaforiske udtryk.
- H3: Nyhedsjournalistikken benytter kognitive mekanismer i sin formidling, det kan være *metafor*, *analogi* og *blending*.
- H4: Eksponeringer fremkalder genkendelse, fordi de benytter sproglige udtryk, som aktiverer erfarings- og kropsnære kognitive domæner.

5.4 Resultater

De 50 artikler er gennemlæst med henblik på at observere og analysere mekanismer i den sproglige praksis, som belyser den kvalitative problemstilling. Som bilag i Appendiks II bringes fem artikler,

der er udvalgt som dokumentation. Det endelige valg af artikler beror i denne fase på en gennemlæsning og vurdering af materialet. De sproglige og narrative egenskaber, der er fundet i disse artikler, beskrives og kommenteres i det følgende.

Temaerne i de udvalgte artikler, jf. Appendiks II, refererer til hhv. historienes indhold og fortællerens holdninger:

1. *Fysisk vold* ('Intifada tager til efter nyt mord', Pol. 6.8.01)
2. *Personlige karakteregenskaber* ('Trine Gregorius: Bidsk vært', EB 6.8.01)
3. *Politisk magtkamp* ('Oprør mod naturbeskyttelse', Pol. 6.8.01)
4. Tematisering af fortællerens engagement:
 - a. *Forargelse* ('Politikere tilbudt formue', EB 10.8.01)
 - b. *Medfølelse* ('Måtte genopleve sit sex-mareridt', EB 8.8.01)

Ad 1. (*Fysisk vold*)

Hvad eksponeres?

Artiklen handler om det voldelige indhold af en fysisk konflikt. Artiklens rubrik meddeler navnet på konflikten ('Intifada ...') og omtaler den med relativt abstrakte ord ('... tager til').

Hvordan eksponeres?

Teknikken i brødteksten er derimod figurativ og *synekdotisk*: Teksten beskriver aspekter ved begivenheden ved hjælp af en hel række konkrete, som sammenlagt bevirker, at den som helhed lidt efter lidt (over læsetid) bliver synlig. Således 'åbnes [der] ild', og der 'angribes', 'dræbes', 'kæmpes' og 'slås ihjel'. Ordene formidler indhold ved hjælp af deskriptive kategorier, som befinder sig på et basis-niveau, hvor *genkendeligheden* er høj³⁵ På dette niveau vil betydninger kunne generaliseres eller specificeres: "Den palæstinensiske angriber i Tel Aviv forsøgte at slippe væk efter at have skudt mod en gruppe soldater, men han blev selv skudt og hårdt såret, da ilden blev besvaret, oplyste politiet. Blandt de sårede var også en israelsk student og en rumænsk gæstearbejder." I brødtekstens første sætning meddeles en oplysning om, at 'opstanden' er bragt direkte til 'dørtærsklen af det israelske forsvarsministerium'. Udtrykket har både en konkret og en idiomatisk (symbolsk) side (konflikten blev respektløst bragt truende tæt på det sted, hvor beslutningerne om gengæld i konflikten træffes). I begge tilfælde føjes der betydning til det helhedsbillede af konflikten, som artiklen formidler. Andre steder tilføjes betydningerne ved hjælp af verber, der beskriver detaljerne i det rum, hvor konflikten udspiller sig mellem aktørerne: 'blev ramt', 'var affyret', 'var i færd med at fremstille', 'forsvare sig selv'. Beskrivelser forekommer også som verber i nominaliseret form: 'snigmord', 'kritik', 'likvideringspolitik', 'skudvekslinger', 'eksplosioner', etc. Hertil kommer sproglige snapshot, som visualiserer detaljer i begivenheden ved hjælp af substantiver og verber, jf. udtrykket: 'sporlys jog hen over nattehimlen'.

Teknikken i nyhedsteksten er overalt den samme: Den fysiske konflikt foregår i et domæne, hvis indhold som udgangspunkt er relativt abstrakt. Domænet bliver beskrevet og får struktur, ved at meddelelsen benytter et udvalg af forskellige, men synlige delelementer fra samme

³⁵ Kategorier på basis-niveau er velafgrænsede, anskuelige og genkendelige. De befinder sig midt i begrebshierarkiet og er altså hverken generelle eller specifikke. Eksempel: begrebet 'stol' er mere afgrænset, anskueligt og genkendeligt end både 'møbel' og 'stokkestol', se Lakoff (1987), p. 46 ff.

domæne. Elementerne knytter sig til personer og handlinger, og de bliver i deres aktualiserede form et grundlag, som helhedsforståelsen af konflikten kan dannes ud fra.

Hvilke kognitive mekanismer benyttes?

Aktualiseringen af nye betydninger inden for samme domæne, men på et konkret, genkendeligt (basis-) niveau, kalder vi for *metonymisk (årsag-virkning)* eller *synekdochisk (helhed-del) eksponering*.

Ad 2. (Personlige karakteregenskaber)

Hvad eksponeres?

Artiklen ”Trine Gregorius: Bidsk vært” formidler et nyhedstema og et personportræt i samme artikel. *Nyhedstemaet* fokuserer på nye detaljer i den løbende konkurrence på quiz-programmer mellem DR-tv og TV 2. På TV 2 bliver Jes Dorph-Pedersen således ny vært i programmet ’Hvem vil være millionær?’, hvor han afløser Peter Kær. På DR-tv lanceres Trine Gregorius som studievært i et nyt matchende quiz-program, ’Det svageste led’. *Personportrættet* i artiklen leverer desuden et spektakulært bud på de egenskaber, Trine Gregorius vil få brug for, når hun skal optræde i en rolle, hvor hun skal matche ”ingen ringere end TV 2 Nyhedernes Jes Dorph-Pedersen”.

Hvordan eksponeres?

Konkurrencen mellem de to æterbårne medier beskrives inden for et domæne, hvor søkriens klicheer byder sig til som metaforiske udtryk: DR ’søsætter’ således ’et stort anlagt quiz-show’, som ’skal tage kampen op’ med TV 2’s ’Hvem vil være millionær?’.³⁶ Det er fristende at se disse klicheer som særlige tilfælde af den generelle begrebsmæssige metafor: LUFTEN ER ET HAV, hvor ’havet’ er det kildedomæne, der strukturerer indholdet af en forestilling om den æterbårne konkurrence mellem tv-kanalerne. I denne forestilling optræder programmerne som ’slagskibe’, der ’søsættes’ og udkæmper dueller eller ’runder’ om seernes gunst. Men den sprogformidlede forestilling præges af forskellige brud, hvoraf et af dem knytter sig til portrætbeskrivelsen af Trine Gregorius. Indledningsmetaforen kunne lægge op til, at hun blev fremstillet som en heltmodig kaptajn på sit kæmpende skib. I stedet for hentes den engelske presses historie om programkonceptet ind, hvor studieværten, Anne Robinson, er beskrevet som ”en mellemting mellem en rottweiler og en stramtandet skolefrøken”. Denne sammensatte analogi supplerer nu strukturen i den danske artikels forestilling om de personegenskaber, den nye studievært, Trine Gregorius, må besidde i sin kommende rolle. Gregorius er i forvejen, som det siges i artiklen, kendt som ’rå, kontant og meget bidsk’, egenskaber, som modsigelsesfrit kan sammenføjes med de beskrivelser af parallelværten, Anne Robinson, som den engelske presse har leveret. Robinson er her beskrevet som ’en af de mest ubehøvede værter på tv’. Disse betydningselementer kommer samlet til at fungere som input til beskrivelsen eller eksponeringen af den figur, som Trine Gregorius skal fremstille i sin kommende rolle.

Hvilke kognitive mekanismer benyttes?

Artiklens skribent har benyttet sig af en kompleks billeddannende metafor, hvori indgår *blending*: Det ene input-rum (= måldomænet) udfyldes af personen Trine Gregorius, det andet input-rum (= kildedomænet) af en metaforisk hybrid mellem en rottweiler og en stramtandet skolefrøken, som kan svinge pisken (jf. artiklens resume). *Det blendede rum* indeholder et konstrueret og fiktivt

³⁶ Klicheers funktionalitet varierer på tværs af kontekster. Nogle kontekster stadfæster klicheens overgangssandsynlighed og forudsigelighed, andre drejer klicheen, hvorved den kan opleves med fornyet originalitet og sprogligt liv. En systematisk beskrivelse af klicheer på dansk findes hos Hansen (1979).

billede af en kommende kvindelig studievært, som er i stand til både at bide og slå. Konstruktionen er et eksempel på, at fiktioner kan have en vigtig funktion, når faktuelle mediebudskaber uddybes, får mening og forstås. En væsentlig forudsætning for, at *et blendet rum* kan opstå, er *cross-space mappings*, dvs. faste strukturformidlende korrespondancer mellem kilde- og måldomæne (eller mellem de to inputdomæner). Trine Gregorius har således som klummeskribent allerede demonstreret nogle af de udfarende og aggressive egenskaber, som kildedomænet introducerer og forstærker. Hun egner sig m.a.o. til sin rolle.

Vi kalder denne form for eksponering for *blendet eksponering* eller bare *blending*.

Ad 3. (Politisk magtkamp)

Hvad eksponeres?

Artiklen indeholder en fremtidsorienteret meddelelse om, hvordan dagens forhandlinger i Wilhjelmsudvalget mellem 'landbrugets repræsentanter' og 'de grønne organisationer' vil forløbe. Formålet med forhandlingerne er, at udvalget fremlægger en dansk handlingsplan for naturbeskyttelse og biologisk mangfoldighed. Artiklens formål er at formidle indholdet af den endnu uafklarede magtkamp mellem parterne og deres holdninger og indflydelser. Kampen vil få nogle klart definerede tabere, nemlig det mindretal af landmænd, hvis ejendom bliver berørt af, at nye krav om naturbeskyttelse bliver vedtaget som lov. Men det er kun holdningsmæssigt og ideologisk, at de fremstår som tabere. Økonomisk får de kompensation.

Hvordan eksponeres?

Nyhedsteksten indeholder få, men klare eksponeringer, som ikke nødvendigvis er klart forbundne:

(1) Der er forholdet mellem parterne – dvs stemningen under forhandlingerne – herunder substansen i den uenighed, som præger forløbet. Det visualiserende idiom 'røg i køkkenet' optræder ikke direkte i teksten, men når parterne er færdige med deres vanskelige forhandlinger, 'lægger røgen sig' – dog ikke mere, end at uenigheden fortsat vil være markeret af et mindretal i udvalget.

(2) Der er det overordnede tema, som er 'naturbeskyttelse' (jf. rubrikken), hvor første led af sammensætningen ('natur') er synekdochisk forbundet med 'danske højmoser', 'overdrev', 'klitheder' og 'naturskove'. Andet led ('beskyttelse') er synekdochisk forbundet med brødtekstens 'omkranses', 'sikkerhedszone' og 'stødpuder'. NATUREN (måldomæne) er i dette metaforiske perspektiv en (sårbar) ORGANISME (kildedomæne), som har behov for beskyttelse.

(3) Der er partsperspektivet, som med landbrugskildernes stemme kritisk beklager, at jorden i sikkerhedszonerne 'kun må dyrkes på skåneprogram'. I dette metaforiske husholdningsperspektiv opfattes NATUREN (måldomæne) som en (robust) MASKINE (kildedomæne), der ikke har behov for den type beskyttelse, modparten lægger op til i forhandlingerne. Artiklens uenigheder udtrykkes altså overvejende på baggrund af klicheprægede sproglige mekanismer, som Lakoff og Johnson kalder hverdagsmetaforiske.

Hvilke kognitive mekanismer benyttes?

Vi kalder denne eksponeringstype for *metaforisk eksponering*. I modsætning til den metonymiske eksponering, som opererer inden for samme begrebsdomæne, etableres betydningsdannelsen her ved, at strukturer i et kildedomæne overføres og skaber struktur i et måldomæne.

Ad 4.a (Forargelse)

Den journalistiske fortæller engagerer sig undertiden mere eller mindre voldsomt i sin historie. Herved eksponeres og formidles en række vurderinger og holdninger til historiens parter, som ikke altid er baseret på kilders udsagn. Den personligt udtrykte forargelse eller medfølelse er fortællerens egen, og den danner grundlag for et sprog, der *hyperbolsk* ofte kommer til at hævde mere, end historien og historiens kilder kan dokumentere eller begrunde.

Hvad eksponeres?

Artiklen ”Politikere tilbudt formue” handler om, at en afrikansk mand af tvivlsom identitet har sendt en e-mail til en række medlemmer af Folketinget (hvor mange og hvem, ved vi ikke. En enkelt, Frank Dahlgaard, nævnes som modtager). I mailen anmoder afsenderen om hjælp til at skaffe penge (25 millioner US-dollar) og tilbyder samtidig politikerne, at de kan få en femtedel af det beløb, som de er i stand til at skaffe. Som historien fremstilles, minder den om en af de utallige historier om *spam-mail*, som de fleste brugere af e-mail kender til. Alligevel fastholder mediet, at historien har værdi og understreger det ved hjælp af en række billeder, som i forhold til historiens spinkle substans må betragtes som overdrivelser. På den måde domineres formidlingen af holdnings- og tolkningseksponeringer i stedet for eksponeringer af kildebaserede oplysninger.

Hvordan eksponeres?

Nyhedsteksten eksponerer sin fortællerforargelse i en række billedskabende beskrivelser af fiktiv karakter: ”Afrikanske svindlere har ... kastet sig over Folketinget” hedder det fx i underrubrikken. En naivt og ubehjælpsomt afsendt spammail tolkes her af fortælleren og fremstilles i klare billeder af nogle ”afrikanske svindlere”. ”Med løfter om ufattelig rigdom” har svindlerne allerede ”narret formuer fra blandt andet danske erhvervsfolk”. Nu har de så ”kastet sig over nye ofre – nemlig medlemmerne af Folketinget”. Ordene i rubrik, resume og indledning tegner på den måde billeder i en historie, som kun i begrænset omfang er baseret på kilders udtalelser. De bæres i stedet for af fortællerens egne tolkninger, vurderinger og fantasier. Disse vurderinger bliver læserens eneste grundlag for at forstå historiens parter og deres motiver til at handle, som de gør.

Hvilke kognitive mekanismer benyttes?

I et kognitivt perspektiv er nyhedstekstens eksponeringer fiktioner og fantasier, som ikke er uden fascinationskraft. Historiens *kildedomæne* fyldes af svindlere og bedragere, som respektløst kaster sig over sagensløse ofre. Problemet er, at vi som læsere ikke aner, hvilket *måldomæne* der skal formes i den fortalte historie, og om det overhovedet har paralleller i den virkelige historie. Fortællerens vurderinger og holdninger eksponeres ganske klart i en proces, som ender med at indeholde postulerende svar på, hvad historien egentlig handler om. Der er næppe tvivl om, at den form for journalistik er ganske velskrevet og kan virke. Men dens dokumentationsværdi er begrænset.

Forestillingen om horden af afrikanske svindlere, der kaster sig over Folketingets sagesløse medlemmer, er baseret på *synekdokiske* mekanismer i sproget. Men den helhedsforestilling, mekanismerne er i stand til at fremkalde, kan ikke finde støtte i citerede udsagn fra kilder. Vi kalder denne beskrivelsesform for *eksponering* af fortællerens *tolkninger* og *holdninger*.

Ad 4.b (Medfølelse)

Hvad eksponeres?

Den samme type eksponering baseret på fortællerens særlige (moralske) engagement forekommer i sidste udvalgte eksempel, hvor fortællerens *forargelse* optræder side om side med en *medfølelse*.

Artiklen handler om, at en 13-årig pige skal vidne i retten i en voldtægtssag, hvor hun selv har været offer.

Hvordan eksponeres?

Medfølelsen med ofrets situation kommer frem allerede i rubrikken: ”Måtte genopleve sit sexmareridt” og i artiklens resume: ”Skræmt skolepige skulle i timevis i retten i Odense forklare om sin rystende voldtægtsoplevelse”. Denne holdning til ofret følges op i brødteksten af en detaljeret *personbeskrivelse*. Der er ingen grund til at tro, at detaljerne i beskrivelsen ikke er sande, men de er *udvalgt* med den formål at vække *medfølelse* med et *sympatisk* (’det mørke, glatte og skulderlange hår) og *beklemt* (’Bleg og med et forskræmt udtryk i øjnene’) offer. Rollerne som lovbrydere og offer vil sandsynligvis kunne dokumenteres – i det mindste efter en dømsafsigelse – således at følgende sætning på et tidspunkt i historien vil kunne dokumenteres som sand: ”Hun var kun 13 år, da de unge drenge havde sex med hende i en times tid, før de efterlod hende rystende og grædende på asfalten.” Men i den foreliggende tekst er artiklens indhold af forargelse og medfølelse baseret på fortællerens moralske normer og en erfaring om, at eksponeringerne af dem fungerer fremmende på formidlingen. De inddrager således læseren ved at tilbyde en mulighed for *identifikation* og *fascination*.

Hvilke kognitive mekanismer benyttes?

Den grundlæggende mekanisme i artiklens beskrivelser er *synekdoxen*: Fortælleren leverer en historie, som er baseret på *udvalgte detaljer*. De har den egenskab, at de er *dele* af en større *helhed*, som dels omfatter en person, dels et belastet udsnit af den pågældende persons livshistorie. Billedet af personen er baseret på journalistens egne konkrete iagttagelser, billedet af den voldsomme og nedværdigende del af personens livshistorie på en række kilder, journalisten har haft adgang til. Informationerne i teksten synes således at have hold i detaljer, som stammer fra den virkelige historie. Men derudover er der mønstre i beskrivelsen, som klart fordeler sympati og antipati mellem historiens aktører. Antipatien er noget underforstået, sympatien udtrykt eksplicit – specielt i en række tillægsord – og på en måde, som kalder på medfølelse. Artiklen kombinerer eksponeringer af historiens aktører og begivenhedsforløb med eksponeringer af en moralsk begrundet holdning til historiens forløb. Holdningen som sådan er ikke kildebaseret, men har rod i fortællerens erfaringsbaserede *judgement*, og er sandsynligvis genkendelig for en læser.

5.5 Sammenfatning og perspektivering

Den kvalitative analyse af cases viser foreløbigt, at *begivenheder*, *begivenhedsrelaterede handlinger*, *personer* og *personholdninger* bringes i fokus, forstærkes og uddybes ved hjælp af eksponering.

Vi antager, at oplysningerne i artiklernes eksponerede dele er baseret på oplysninger, som har karakter af kendsgerninger og som sådan er sande. Analysen viser, at oplysningerne under formidlingen og i nyhedsteksten fremtræder som resultater af fortælleraktivitet. Herved bliver den troværdighed, som knytter sig til skribentens valgte fortællerrolle, afgørende. Ved at optræde som *fortæller* frem for *meddeler* af kildebaserede nyheder sætter skribenten sin troværdighed på spil.

Tabel 1 viser, at ikke alle de undersøgte medier er tilbøjelige til at løbe denne risiko. Nogle af dem (Berlingske Tidende, Morgenavisen Jyllands-Posten og til dels B.T.) holder fast i *meddeler*-normen, som rummer en fast model for, hvordan nyheder formidles. Det betyder, at den narrative kode i disse aviser byder på få overraskelser. De pågældende nyhedsartikler ligner hinanden, dagens avis formidler i påfaldende grad på samme måde, som gårsdagens avis gjorde det.

Som *fortæller* påtager skribenten sig et personligt ansvar for oplysningernes sandhedsværdi, som meddeleren vil være mere tilbøjelig til at placere hos de kilder, der bliver citeret eller refereret. Samtidig er den aktive og synlige fortæller i højere grad end meddeleren garant for en levende, konkret, erfaringsnær og forståelig formidling, som også de ”seriøse” aviser har brug for. Heroverfor er tendensen, at en *meddeler* stivner i sin rolle, hvorved sproget bliver upersonligt, forudsigeligt, kedeligt og ret ofte præget af det sprog, kilderne benytter.

I et enkelt tilfælde har vi udvidet antallet af cases ud over de 50 til det maksimale for at teste den statistiske models følsomhed over for en sammenligning af sproget i to udgaver af den samme nyhedshistorie fra to aviser i den store A1-format (*broadsheet*-formatet i modsætning til det mindre *tabloid*-format). Der er tale om *forsideartikler*, der fylder den øverste tredjedel af en broadsheet-side. De to artikler formidler den samme historie, men med forskellig vinkling, under anvendelse af forskellige kilder og – især – forskellige narrative koder:

Den første artikel *meddeler* således sin historie, hvor den anden *fortæller* den:

Forældre tilfredse med skolen

Berlingske Tidende, 6. august 2001, 1. SEKTION side 1

Karakterbog: Otte ud af 10 forældre er tilfredse med folkeskolen, viser Gallup-undersøgelse. »En klarere ansvarsfordeling mellem lærere og forældre, kan gøre skolen endnu bedre,« siger minister.

Af Henrik Dannemand

Hovedparten af forældrene til de knap 70.000 børn, der i dag og i de nærmeste dage starter i folkeskolens børnehaveklasse, kan roligt se frem til deres børns nye skoleliv.

En ny Gallup-undersøgelse viser nemlig, at der er udbredt tilfredshed med folkeskolen blandt de forældre, der allerede har børn i skolen.

Otte ud af ti forældre er tilfredse med den undervisning, deres børn modtager. Kun 12 pct. er utilfredse, viser undersøgelsen, der bygger på interviews med et repræsentativt udsnit af befolkningen.

»Jeg tror, at forældrene er tilfredse med to ting. De kan mærke, deres børn lærer noget. De kommer hjem og fortæller, at de oplever noget i skolen, og forældre kan mærke, at børnene har lyst til f.eks. at læse skilte, når de er i Netto. Noget andet, forældre noterer sig med glæde, er, at folkeskolen har plads til, at børnene udvikler andre sider af sig selv end de faglige,«

siger undervisningsminister Margrethe Vestager (R).

Hun siger, at det er svært at være utilfreds med undersøgelsens resultat, men hun hæfter sig også ved, at to ud ti forældre ikke erklærer sig tilfredse. Hvis folkeskolen skal blive bedre, forudsætter det først og fremmest klarere mål for undervisningen og en klarere ansvarsfordeling mellem lærere og forældre, siger ministeren. [...]

[Forkortet]

Flere elever i klasserne

Politiken, 6. august 2001, 1. sektion side 1

60.000 børn starter i de kommende dage i folkeskolen. De små skolestartere må rykke sammen, for der kommer flere elever i de nye klasser. Lærere og forældre er betænkelige.

Af Hanne Fall Nielsen, Mona Samir Sørensen og Tanja Parker Astrup

De kommende dages 60.000 debutanter i den danske folkeskole kommer til at sidde tæt i klasserne, og flere børn i hver af de små klasser betyder øget konkurrence om lærerens opmærksomhed.

Det viser en rundspørge til landets fire største kommuner, som i snit fylder en til to flere elever ind i de små klasser, og det betyder reelt, at mange klasser vil ramme loftet på 28 elever. Tendensen er den samme i resten af landet, siger formand for skoleudvalget i Kommunernes Landsforening (KL), Else Købstrup (V):

»De steder, hvor børnetallet vokser - det sker i hovedparten af kommunerne - forsøger skolerne at løse væksten uden at oprette nye klasser, hvis det kan lade sig gøre. Opmærksomhed om at få mest muligt ud af pengene har aldrig været større i kommunerne end netop nu«, siger hun.

Dokumentationen for, at der faktisk undervises flere børn i samme klasseværelse, findes i gennemsnitsprisen pr. elev. Det giver nemlig en billigere stykpris, hvis flere børn kan deles om lokale og lærer.

Gennemsnitsprisen ventes at falde mellem 500 og 1.000 kroner i det kommende skoleår, oplyser direktør Niels Bertelsen fra KL. Fra 2000 til 2001 er gennemsnitsprisen pr. elev faldet fra 42.319 kroner til 39.298 kroner.

Udsigten til flere børn i klasserne bekymrer lærerne, og formand for Københavns Lærerforening, Jan Trojborg, hæfter sig desuden ved, at den ekstra service med to lærere i de små klasser også mange steder er sløjftet:

»Samlet betyder det flere elever til færre lærere. Derfor er de stigende klassekvotienter et voldsomt problem for både lærere og børn. Der vil være mange klasser med 28 elever, men det er svært for 28 elever at være i centrum hos én lærer«, siger Jan Trojborg, som frygter, at det er med til at ødelægge børnenes begejstring for at begynde i skolen. [...]

[Forkortet]

Fortællerens synlige tilstedeværelse i den første artikel fra Berlingske Tidende indskrænker sig til det vurderende adverbium 'roligt' i stykke 1. Den sikkerhed i den positive vurdering, ordet udtrykker, understøttes lidt senere af adverbiet 'nemlig' i stykke 2, men derudover fører Berlingske Tidendes fortæller særdeles lav profil i sproget. De diskrete sproglige markeringer siger noget om Berlingske Tidendes vinkel, som er ganske positiv, hvor Politikens er negativ og kritisk. I Politiken er fortælleren desuden mere aktiv via sine eksponeringer. Artiklen bekræfter derved billedet af Politiken som en fortælleraktiv avis (jf. Tabel 1, p. 27). Politikens fortæller konstruerer bl.a. et beskrivende fremtidsscenario, der er hypotetisk i den forstand, at det handler om, hvad der sandsynligvis *vil* ske, ikke hvad der *er* sket.

Med den artikel afviger Politiken – også i et kvalitativt perspektiv – klart fra Berlingske Tidende. Det støttes også af de statistiske beregninger bag Figur 2 (jf. p. 24). Omfanget af og udviklingen i Politikens fortælleraktivitet vil dog kræve yderligere undersøgelser i et materiale, som inddrager perioden fra efteråret 2001 til 2004. Her begynder Politikens målrettede eksperimenter med *fortællende journalistik*. Disse eksperimenter bidrager til at udvikle især baggrundsgenrerne, herunder *casen*. Men de får også konsekvenser for den måde, avisen redigeres

på, og for skrivningen af den almindelige daglige nyhedsjournalistik. Kommentarer og analyser på avisens forside er i denne periode ikke ualmindelige.

I artiklen ovenfor tager Politikens fortæller selv ansvaret for indledningskonstruktionen og henviser følgelig heller ikke til nogen kilde. Senere tales der metaforisk om 'en billigere stykpris' og 'gennemsnitsprisen', hvor en vareterminologi (lettere ironisk) fungerer som kildedomæne og bidrager til at forme måldomænet 'skolebørn'. Igen en konstruktion, som viser fortællerens eksplicitte tilstedeværelse som agerende og strukturerende instans i sprog og formidling.

Vi står altså med to artikler, som formidler samme historie, men vinkler dem forskelligt, og hvor en sproglig analyse peger på lav hhv. høj fortælleraktivitet. Sammenholder vi den sproglige analyse med den logistiske regressionsanalyse, synes vi at have gode grunde til – på metodens vegne – at være tilfredse med et resultat, der siger, at Berlingske Tidendes artikel har obs-nummer 1217 i den statistiske rangorden, som vises med de første 50 numre i Tabel 2. Politikens artikel har i sammenligning hermed det lavere obs-nummer 207, som betyder en øget gennemsnitlig sandsynlighed for, at skribenten vælger en fortællerrolle, som muliggør eksponeringer.

Den fuldstændige rangorden er af pladsmæssige grunde ikke bragt her, men tallene viser, at den kvantitative og kvalitative tilgang til analysen af materialet i dette tilfælde klart stemmer overens med hinanden.

6. Foreløbige konklusioner

Vi har beskrevet eksponeringer som sproglige konstruktionstyper, der forudsætter brugen af en aktiv fortæller. Midlerne i eksponeringerne er et figurativt sprog, som har baggrund i konstruktioner af begrebsmæssig karakter. De "fiktionslitterære virkemidler" finder således en vej helt ind i den daglige nyhedsjournalistik og forekommer ikke kun i journalistikkens narrative genrer såsom feature, reportage og portræt.

Vores forklaring på, at journalister benytter eksponeringer, bygger på en antagelse om, at eksponeringer øger formidlingens genkendelighed og forståelighed.

Vi har redegjort for, hvilke medier (Politiken og Ekstra Bladet) der fortrinsvis benytter eksponeringer i deres formidling, og vi har ved kvalitative analyser af udvalgte tekster *fundet* nogle af de centrale eksponeringsteknikker. I nyhedsjournalistikken optræder metonymi og synekdoke i de beskrivende stykker sammen med visualiserende idiommer. Nogle af teknikkerne fungerer som elementer i komplekse metaforer, som danner ny betydning ved at overføre strukturer mellem forskellige kognitive domæner.

Vi har antydnet, at også andre eksponerende teknikker kan komme på tale, fx hypotetiske eller kontrafaktiske beskrivelser og rekonstruktioner af begivenheder, som faktisk har fundet sted. De er sjældnere i nyhedsjournalistikken, men ikke udelukkede. Teknikkerne vil antageligvis være knyttet til bestemte "mønsterbrydende", dvs. særligt kreative, skribenters aktivitet. Men også det bør analyseres nærmere.

Vi mangler også at undersøge, inden for hvilke stofområder eksponeringer fortrinsvis optræder. Sportsjournalistikken er fx et af de områder, der vrimler med indforståede idiomatiske udtryk, som skaber høj genkendelighed. Sportsidiomer er dog oftest kodet for de få. Det samme kan siges om andre journalistiske specialområder, fx erhvervs- og kulturjournalistik.

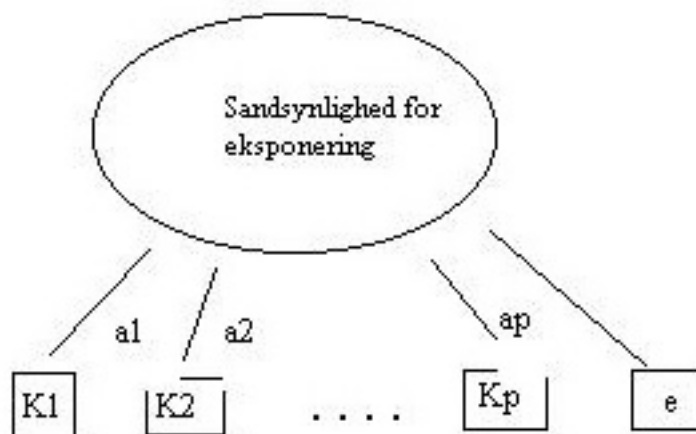
Endelig mener vi, at vi har fundet en vej for, hvordan en kvantitativ og kvalitativ metode kan kombineres, supplere hinanden og bidrage til, at formidlingsproglige problemstillinger på forskellige niveauer bliver udforsket og perspektiveret.

Vi mener, metoden kan udvikles, så det bliver muligt at følge, og på relativt kort tid beskrive, udviklingsmønstrene i avismediernes daglige tekstproduktion.

Vi mener endvidere, vi kan bringe diskussionen om journalistikkens formidlingsstrategier ud over spørgsmålet om det ”subjektive” vs. ”objektive” og give den et perspektiv, som bygger videre på erkendelser, der opnået inden for forskellige grene af *cognitive science*.

7. Appendiks I: Den logistiske regressionsmodel

Den logistiske regressionsmodel kan illustreres grafisk:

Figur 2. Indflydelse af karakteristika på sandsynlighed for eksponering

Figuren udtrykker den tankegang, at ændring i karakteristikon 1 påvirker sandsynligheden for eksponering. Koefficienten a_1 er et mål for retning og styrke af denne påvirkning: Hvis en opadgående ændring i K_1 får sandsynligheden for eksponering til at vokse, har a_1 positivt fortegn. Hvis en opadgående ændring får sandsynligheden til at falde, er fortegnet negativt. En stor værdi for a_1 angiver, at små ændringer i K_1 har dramatisk indflydelse på sandsynligheden for eksponering, hvorimod en lille værdi indikerer, at der skal store ændringer til i K_1 for at påvirke sandsynligheden nævneværdigt. Er a_1 lig med 0 indikeres, at der ingen effekt er fra K_1 på sandsynligheden for eksponering.

Naturligvis er det en umulig opgave at registrere alle karakteristika, som kan påvirke sandsynligheden for eksponering. Faktoren e er derfor indføjet for at angive ikke-målte karakteristika ved den specifikke skriveproces, som lå til grund for fremkomsten af den aktuelle typografiske enhed.

Modellen i figur 2 udtrykker, at der er en såkaldt *regressiv* sammenhæng fra karakteristika til sandsynligheden for valg af eksponering, idet ændringer i karakteristika påvirker tilbøjeligheden til at vælge eksponering. Dette kan udtrykkes formelt som:

$$\text{prob(eksponering)} = F(K_1, K_2, \dots, K_p) + e$$

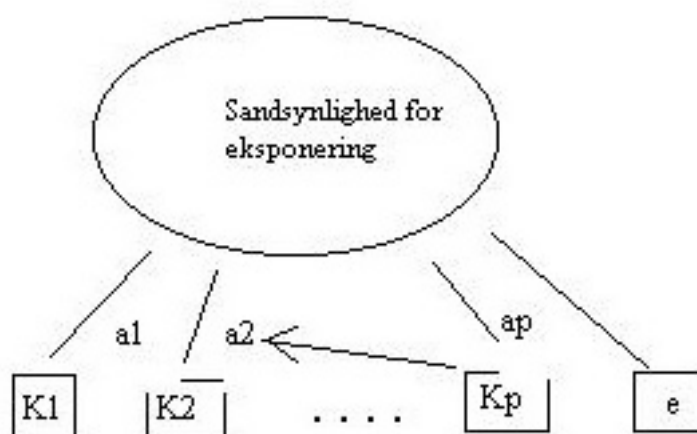
hvilket udtrykker, at sandsynligheden for eksponering bestemmes funktionelt af de målte karakteristika, med forbehold for indflydelse fra ikke-målte karakteristika, som er angivet ved faktoren e .

Et nærliggende krav på funktionen F er, at den afbilder karakteristika til intervallet mellem 0 og 1 (dvs. at sandsynligheden for eksponering ikke kan blive mindre end 0 procent og kan ikke være højere end 100 procent). En sådan funktion kaldes en *fordelingsfunktion*. I overensstemmelse med den traditionelle præference anvendes efterfølgende en specifik funktion, *den normale fordelingsfunktion*. Endvidere specificeres af operationelle hensyn, at karakteristika indgår lineært. Dvs. at

$$\text{prob(eksponering)} = F(a_0 + a_1K_1 + a_2K_2 + \dots + a_pK_p) + e$$

hvor F betegner *den standardiserede normalfordelingsfunktion*. Denne model er kendt under flere navne - *den logistiske regressionsmodel* eller *discrete choice modellen*.

Et centralt fænomen, som endnu ikke er diskuteret, er begrebet *interaktion*, som betyder, at effekten af et givet karakteristikon kan afhænge af niveauet for et andet karakteristikon. Eksempelvis er det en nærliggende hypotese, at effekten af valg af avis kan være betinget af, om den aktuelle typografiske enhed er på noteform eller byline-form. Dette kan illustreres ved figur 3.

Figur 3. Interaktion mellem karakteristika

Som et specifikt eksempel kan karakteristikon nummer 1 betegne valg af avis, og karakteristikon nummer P kan fortælle, om noteform eller bylineform er valgt. Valg af avis og valg af noteform har således effekterne a_1 henholdsvis a_p på sandsynligheden for eksponering. Interaktion betyder at effekten målt i koefficienten a_1 gøres afhængig af karakteristikken K_p , det vil sige at $a_1 = b_0 + b_1K_p$. Hvis vi, for at forenkle præsentationen, antager at den oprindelige specifikation kun indeholder to karakteristika, lad os sige K_1 og K_p , fås følgende omskrivning

- (1) $\text{prob(eksponering)} = F(a_0 + a_1K_1 + a_pK_p)$
- eller, med interaktionen $a_1 = b_0 + b_1K_p$ indsat,
- (2) $\text{prob(eksponering)} = F(a_0 + (b_0 + b_1K_p)K_1 + a_pK_p)$

hvilket er det samme som

$$(3) \quad \text{prob}(\text{eksponering}) = F(a_0 + b_0K_1 + b_1K_pK_1 + a_pK_p)$$

der med en let ændring af notationen giver

$$(4) \quad \text{prob}(\text{eksponering}) = F(c_0 + c_1K_1 + c_pK_p + d_1K_pK_1)$$

Med andre ord, den oprindelige specifikation (1) udvides til at kontrollere for interaktion som i (4), idet det eneste, der adskiller de to specifikationer, er, at der i (4) er tilføjet en ekstra karakteristik, som angiver, at begge de oprindelige karakteristika er til stede samtidig. Som et specifikt belysende eksempel kan karakteristik K_1 angive at en artikel er skrevet i Politiken, hvilket har effekten c_1 . Karakteristik K_p angiver at noteform er valgt, hvilket har effekten c_p . Hvis artiklen *både* er skrevet i Politiken *og* på noteform, er effekten ikke blot summen af de to effekter, altså $c_1 + c_p$, men tillige en interaktionseffekt (eller synergieffekt), således at den fulde effekt bliver $c_1 + c_p + d_1$

Retningen for indflydelsen af et karakteristikon på sandsynligheden for eksponering *beskrives* som ovenfor ved at se på fortegn af koefficienten a_p . Derudover er det nødvendigt også at *vurdere*, hvor *substantiel* det pågældende karakteristikon er for determinering af sandsynligheden for eksponering. Dette vurderes ved hjælp af *den statistiske signifikans* af koefficienten a_p , som har følgende egenskaber:

- Hvis K_p kovarierer (positivt eller negativt) med sandsynligheden for eksponering er den statistiske signifikans af a_p høj.
- Hvis K_p kovarierer stærkt med andre karakteristika, reduceres den statistiske signifikans af a_p , idet der 'bliver mindre tilbage' til K_p at gøre rede for.
- Hvis den ikke-målte faktor e har en betydelig størrelse reduceres den statistiske signifikans af a_p for alle karakteristika, idet disse 'gør dårligt rede for' beslutningerne involveret i valg af eksponering.

Fravær af statistisk signifikans måles ved *standardfejlen* for a_p : En lille standardfejl implicerer, at a_p har stor signifikans, en stor standardfejl det modsatte. *Graden af statistisk signifikans* måles ved brøken mellem a_p og standardfejlen, kaldet *z-værdien* eller *den standardiserede koefficient*. Denne kan formelt holdes op mod en standard normalfordelingstabel, hvorved *sandsynligheden for fravær af statistisk signifikans* kan bestemmes. Traditionelt benyttes følgende tommelfingerregel:

- Hvis sandsynligheden for fravær af statistisk signifikans for a_p er under 1 procent, har K_p en stærkt substantiel indflydelse på sandsynligheden for eksponering.
- Hvis sandsynligheden for fravær af statistisk signifikans for a_p er mellem 1 og 5 procent, har K_p en substantiel indflydelse på sandsynligheden for eksponering.
- Hvis sandsynligheden for fravær af statistisk signifikans for a_p er mellem 5 og 10 procent, har K_p en begrænset indflydelse på sandsynligheden for eksponering.

- Hvis sandsynligheden for fravær af statistisk signifikans for a_p er over 10 procent, har K_p ingen - eller kun en ringe - indflydelse på sandsynligheden for eksponering.

Givet at K_p har en substantiel indflydelse på sandsynligheden for eksponering, er det nærliggende at spørge på *omfanget* af denne indflydelse. Af det tidligere beskrevne fremgår, at størrelsen på a_p måler dette omfang, men da der sker en ikke-lineær transformation via fordelingsfunktionen, F , er størrelsen på a_p ikke intuitivt fortolkelig. Et af flere mulige mål for omfanget af indflydelsen er *marginaleffekten* m_p . Denne marginaleffekt fortæller, hvor meget sandsynligheden for eksponering ændres, hvis K_p vokser med én enhed og kan bestemmes som

$$m_p = f(a_0 + a_1K_1 + a_2K_2 + \dots + a_pK_p) \cdot a_p$$

hvor f betegner normalfordelingens punktsandsynlighed. Fortolkningen er, at hvis K_p vokser med én enhed, så vil sandsynligheden for eksponering vokse med $100 \cdot m_p$ procent. Principielt afhænger marginaleffekten af niveauet på karakteristika og er derfor specifik for den enkelte typografiske enhed. Som et heuristisk mål for marginaleffekten kan benyttes den *gennemsnitlige marginaleffekt*, som fås ved at fastlægge alle karakteristika på deres gennemsnitligsværdier, hvorved marginaleffekten for en gennemsnitlig typografisk enhed angives.

Resultater fra estimation af den logistiske model er vist i Tabel A.1. De i Figur 1 plottede standardiserede effekter er tabellens Z-værdier.

TABEL A.1. LOGISTISK MODEL TIL FORKLARING AF SANDSYNLIGHED FOR EKSPONERING³⁷

KARAKTERISTIK	-----FÆLLES EFFEKT-----				-----TILLÆGSEFFEKT FOR NOTEFORM-----			
	KOEFFICIENT	Z-VÆRDI	SIGNIFIKANS	MARGINAL-EFFEKT (i %)	KOEFFICIENT	Z-VÆRDI	SIGNIFIKANS	MARGINAL-EFFEKT (i %)
Konstantled	-4.09				1.19	0.92		18.09
<i>FORMIDLINGSHANDLING³⁸</i>								
CITERE	0.25	2.19	**	3.76	-0.21	-0.94		-3.12
RESUME	0.57	5.15	***	8.66	-0.29	-1.55		-4.48
HENVIS	-0.06	-0.21		-0.97	0.45	1.10		6.81
BESKRIV	1.04	4.60	***	15.76	-1.12	-2.64	***	-17.01
KARAKT	1.68	5.48	***	25.49	-0.91	-1.65	*	-13.86
VURDER	0.73	2.83	***	11.02	-0.26	-0.59	*	-3.96
ARGUME	0.50	0.63		7.56	-0.01	-0.01		-0.21

³⁷ For referenceenheden (Refererende; Berlingske; tillæg; byline; spaltetotal og sidetal = 0) er sandsynlighed for fortælleaktiv form lig med $M(-4.44) = 0.00\%$.

³⁸ Statistisk signifikans angivet ved ***(mindre end 1 procent), **(mellem 1 og 5 procent) og *(mellem 5 og 10 procent).

MENE	1.19	1.36		18.14	-0.21	-0.20		-3.19
FORKLA	0.46	2.45	**	7.00	-0.86	-2.36	**	-13.05
MEDDEL	0.25	2.06	**	3.87	-0.42	-2.03	**	-6.36
BERETT	1.17	3.36	***	17.72	-1.21	-1.44		-18.41
REFERE	0	.		.	0	.		.
<i>AVIS:</i>								
POLI TI KEN	0.55	4.50	***	8.42	0.20	0.95		3.11
JYLLANDSP	0.13	1.06		1.96	0.43	1.98	**	6.56
BT	0.19	1.32		2.87	-0.08	-0.32		-1.24
EKSTRABL	0.58	4.28	***	8.85	0.10	0.40		1.58
BERLI NGSKE	0	.		.	0	.		.
<i>SEKTI ON:</i>								
FORSTE	1.72	1.66	*	26.11	-1.43	-1.12		-21.68
KULTUR	1.89	1.78	*	28.68	-1.42	-1.07		-21.54
ERHVERV	1.68	1.62		25.56	-1.71	-1.32		-25.94
SPORT	1.88	1.81	*	28.54	-1.25	-0.97		-19.03
REJSE	1.26	1.08		19.19	-0.99	-0.65		-14.96
ANDEN	2.24	2.04	**	34.01	-2.46	-1.81	*	-37.37
MEDI A	1.78	1.57		27.03	-0.93	-0.65		-14.13
FRI TI D	1.67	1.48		25.35	-0.68	-0.47		-10.33
TILLAG	0	.		.	0	.		.
<i>LÆNGDE:</i>								
SPALTETOTAL	0	0.56		0.01	0.005	2.78	***	0.07
<i>PLACERING:</i>								
SI DETAL	0	0.26		0.02	-0.003	-0.27		-0.05

8. Appendiks II: Eksponeringer i udvalgte artikler

1: Eksponering af voldelig konflikt

Eksempel (obs-nr. 1):

[Politiken, 6. august 2001, 1 . sektion side 7]

[**Rubrik:**]

Intifada tager til efter nyt mord

[Resume:]

Palæstinensisk mand sårede ti i Tel Aviv, efter at Israel dræbte et medlem af Hamas og tilsyneladende forsøgte at myrde endnu en palæstinensisk Fatah-leder.

Ti mennesker blev såret, heriblandt otte israelske soldater, da en palæstinensisk mand i går bragte den ti måneder gamle opstand direkte til dørtærsklen af det israelske forsvarsministerium i Tel Aviv og åbnede ild. Det skete, efter at israelske kamphelikoptere forinden havde angrebet Vestbredden og dræbt et medlem af den radikale palæstinensiske organisation Hamas.

Begge dele fulgte efter et døgn med en voldsom eskalering af volden og kampe i Vestbredden og på Gaza mellem israelske styrker og palæstinensere, efter at Israel lørdag tilsyneladende og uden held forsøgte at slå en palæstinensisk leder ihjel.

Den palæstinensiske angriber i Tel Aviv forsøgte at slippe væk efter at have skudt mod en gruppe soldater, men han blev selv skudt og hårdt såret, da ilden blev besvaret, oplyste politiet.

Blandt de sårede var også en israelsk student og en rumænsk gæstearbejder.

Øjenvidner i byen Tulkarm på Vestbredden sagde, at et medlem af Hamas, Amar Hudeiri, blev dræbt, da hans bil blev ramt af to raketter, der var affyret fra en israelsk kamphelikopter.

Den israelske hær bekræftede angrebet og begrundede det med, at Amar Hudeiri var i færd med at fremstille en selvmordsbombe.

Israel siger, at det vil forsvare sig på denne måde for hvert angreb, der rettes mod Israel og israelske interesser i de besatte områder, mens palæstinenserne beskriver det som snigmord, der allerede har kostet 60 ledende palæstinensere livet siden starten af den palæstinensiske opstand sidste efterår. Israel er blevet mødt med heftig international kritik for sin likvideringspolitik.

Benzin blev kastet på bålet, da Israel lørdag angreb byen Ramallah med raketter. Målet var efter alt at dømme - selv om det benægtes af Israel - Marwan Barghouti, der leder den militære gren af Yassir Arafats Fatah-fraktion, men han slap fra angrebet med brandskader i ansigtet.

Israels regering siger, at det havde en af Barghoutis medarbejdere i kikkerten, fordi han har stået bag terror mod Israel. Men minister for intern sikkerhed Gideon Ezra sagde søndag, at »Barghouti fortjener at dø«, eftersom han »i vid udstrækning er ansvarlig for optrapningen af terroristangreb på Israel«. Selv var Barghouti ikke i tvivl om, at angrebet gjaldt ham.

»Dette var et mordforsøg. Israelerne har søsat en krig mod hele det palæstinensiske folk«, sagde han.

Angrebet udløste stor vrede blandt palæstinensere, og natten igennem kunne der høres heftige skudvekslinger i udkanten af Jerusalem. Sporlys jog hen over nattehimlen, eksplosioner og israelske maskingeværer kunne høres i det centrale Jerusalem. Kampene spredte sig senere til Betlehem.

2: Personeksponering

Eksempel (obs-nr. 3):

[Ekstra Bladet, 6. august 2001, 1 . sektion side 16]

[Rubrik:]

Trine Gregorius: Bidsk vært

[Resume:]

Ekstra Bladets klummeskribent Trine Gregorius skal svinge pishen over deltagerne i quizzen 'Det svageste led'

[Brødtekst:]

Med klædelig flair for timing søsætter Danmarks Radio i efteråret et nyt og stort anlagt quizshow, der skal tage kampen op med TV2's 'Hvem vil være millionær'.

Efter tre runder er det slut med Kær, hvis man vil være millionær, og selv om han erstattes af ingen ringere end TV2 Nyhedernes Jes Dorph-Pedersen, er et værtskifte altid et godt tidspunkt, når man skal drille konkurrenten med nye tiltag.

'Det svageste led' er en skøn blanding af Hvem vil være millionær og Robinson, og i modsætning til andre quizzer, hvor værtens rolle er at guide og nervedampe deltagerne, bliver Trine Gregorius' job i det nye show mildest talt anderledes. Hun skal ifølge konceptet tværtimod piske en stemning op og håne det eller de svageste led.

- Det er helt nyt for mig, men det bliver da både sjovt og spændende at prøve, siger Trine Gregorius, da det går op for hende, at hun er 'afsløret' som ankerkvinde i den store DR-satsning.

POPULÆRT I ENGLAND

'Det svageste led' havde premiere i England for et år siden, men kører allerede nu i mere end 30 lande. Det lagde gaderne øde, og quizshowets værtinde, BBC's Anne Robinson beskrives i den engelske presse som en mellemting mellem en rottweiler og en stramtandet skolefrøken.

Så selv om Trine Gregorius kan være rå, kontant og meget bidsk, får hun noget at leve op til, for Anne Robinson er på et tidspunkt i England blevet udråbt til at være en af de mest ubehøvede værter på tv - sådan skal man altså opføre sig i det job, hvis man følger konceptet.

Det engelske show har otte deltagere per aften. De kender ikke hinanden på forhånd, og de skal i løbet af udsendelsen konkurrere med og mod hinanden i håb om at vinde op til 100.000 kr.

Der er tale om en dyst på paratviden. Undervejs har man til akkompagnement af værtens tilråb mulighed for at stemme sine mere eller mindre begavede med/modspillere hjem, så der til sidst kun er to 'overlevende'.

Den længst overlevende tjener kassen. Taberne surmuler og jamrer over spillets uretfærdigheder, og familien Danmark kan hygge sig over, at det ikke er dem personligt, som skal lægge ryg til Trine Gregorius' rottweiler-kommentarer.

Billedtekst:

Trine Gregorius har forudsætningerne for at udfylde rollen som blanding af rottweiler og stram skolefrøken.

3: Politisk magtkamp

Eksempel (obs-nr. 11):

[Politiken, 6. august 2001, 1 . sektion side 9]

[Rubrik:]

Oprør mod naturbeskyttelse

[Resume:]

Der er lagt op til et opgør, når Wilhelm-udvalget i dag holder sit sidste møde. Udvalgets arbejde skal føre til en dansk handlingsplan for naturbeskyttelse

[Brødtekst:]

Hvor mange kroner er naturen værd?

Det er nogenlunde det spørgsmål, som medlemmerne af det såkaldte Wilhelm-udvalg skal finde svar på, når de mødes for sidste gang i dag.

Og det eneste, der står helt klart, inden udvalgets medlemmer mødes, ér, at man ikke bliver enig om noget meningsfyldt fælles svar på det spørgsmål.

For landbruget og de grønne organisationer har meget svært ved at blive enige.

Landbrugets repræsentanter bryder sig ikke om tanken om, at alle danske højmoser skal omkranses af en halvkilometers sikkerhedszone, hvor jorden kun må dyrkes på skåneprogram. Og de finder det helt utilstedeligt, at landbrug ofres af hensyn til, at overdrev, klitheder og naturskove får halve kilometer af stødpuder ud til det almindelige landbrugsland. Alt efter hvordan man laver udregningerne drejer det sig om mellem 25 og 45 procent af al dansk landbrugsjord, der er omfattet af det udkast, som i dag diskuteres.

Uanset hvordan røgen lægger sig efter sidste forhandlingsrunde i dag, står det klart, at et mindretal af medlemmerne vil have svært ved at acceptere udvalgets sluttekst.

Blandt landbrugets græsrodde har der været krav om, at erhvervets forhandlere skulle forlade arbejdsgruppen, fordi tanken om at inddrage store områder til naturbeskyttelse bliver opfattet som landbrugshetz.

Men landbrugets topfolk har afvist at trække sig og har fundet støtte blandt en række kommunale og amtslige topfolk. Flere af landbrugsspidserne har peget på, at det er bedre at være med og markere sin modstand med en mindretalsudtalelse end at stå af i svinget. Og udvalgets tidligere rapporter slår fast, at skarpe indgreb er nødvendige, fordi landbruget belaster naturen i meget stor grad.

Udvalgsarbejdet skal munde ud i den egentlige handlingsplan for dansk naturbeskyttelse og biologisk mangfoldighed, og der er politisk flertal for at kompensere de landmænd, der skal lægge jord til stødpuder og andre skærpede krav.

4.a og b: Foragelsen og medfølelsen

Begge eksempler er fra Ekstra Bladet. De citeres i uddrag:

Eksempel (obs-nr. 39):

[Ekstra Bladet, 10. august 2001, 1 . sektion side 7]

[Rubrik:]

Politikere tilbudt formue

[Resume:]

Afrikanske svindlere har nu kastet sig over Folketinget

[Brødtekst:]

Afrikanske svindlere, der med løfter om ufattelig rigdom har narret formuer fra blandt andet danske erhvervsfolk, har nu kastet sig over nye ofre - nemlig medlemmerne af Folketinget.

En række medlemmer af tinget modtog i går en e-mail fra en mand, der beder om hjælp til at skaffe 25 millioner US-dollar i sikkerhed for Congos diktator Joseph Kabila.

Manden, der påstår at være ingen ringere end Kabilas halvbror, Benjamin Laurent Kabila, tilbyder rundhåndet politikerne 20 procent af pengene - små 40 millioner kroner for hjælpen.

Løsgænger Frank Dahlgaard er en af de politikere, der modtog brevet.

Han har straks videresendt det til politiet, hvor man i forvejen er i besiddelse af tusindvis af den slags, som gennem årene er sendt til danske erhvervsfolk.

Eksempel (obs-nr. 40):

[Ekstra Bladet, 8. august 2001, 1 . sektion side 5]

[Rubrik:]

Måtte genopleve sit sex-mareridt

[Resume:]

Skræmt skolepige skulle i timevis i retten i Odense forklare om sin rystende voldtægtsoplevelse

Bleg og med et forskræmt udtryk i øjnene under det mørke, glatte og skulderlange hår ankom den purunge skolepige til Domhuset i Odense, hvor hun i går skulle fortælle retten, hvordan fire unge udlændinge i foråret voldtog hende på skift i en baggård midt i byen.

Støttet af sin mor og sin advokat dukkede hun op, da de fire tiltalte var ført væk. Stemningen blandt i hvert fald tre af de tiltalte på 17, 18 og 19 år var anspændt, og i forhold til deres fremtoning i mandags virkede de ophidsede. Den yngste af de voldtægts-anklagede, en 16-årig iraner, blev for sig selv ført fra retsbygningen, da afhøringen af pigen gik i gang, men hvorfor han blev 'isoleret' fra de andre, ønskede ingen at oplyse, fordi sagen kører for lukkede døre.

VAR KUN 13 ÅR

Afhøringen af pigen blev noget af en maraton-forestilling. Hun var kun 13 år, da de unge drenge havde sex med hende i en times tid, før de efterlod hende rystende og grædende på asfalten.

I går formiddags var hun så nødt til at genopleve hver en detalje, ikke mindst fordi hver enkelt af de fire forsvarere naturligt nok ville forsøge at få netop sin klient til at fremstå 'i det bedst mulige lys' over for dommer og domsmænd.

9. Appendiks III: Fortegnelse over datafilens variable

Hver udvalgt artikel er kodet på baggrund af denne fortegnelse over variable. Hver variabel har en etikette, som tildeles en værdi ved hjælp af kodetal eller bogstaver. Værdierne bliver indskrevet i en SPSS-datafil med henblik på statistisk bearbejdning. De udvalgte artikler findes inddelt i stykker, som måles i spaltelinier og kategoriseres i formidlingshandlinger. Eksponeringer findes fordelt over hele artikeltekster. Datafilen indeholder derfor oplysninger om, hvor, dvs. i hvilke stykker i artiklen de enkelte eksponeringer forekommer.

navn (kolonnenummer i datafilen) etikette

id (1) Artikelnummer

rubrik (2) Overskrift [indskrives direkte]

sidetal (3) Sidetal i avisen

avis (4) Avisnavn

Værdi Etikette

- 1 Berlingske Tidende
- 2 Politiken
- 3 Morgenavisen Jyllands-Posten
- 4 B.T.
- 5 Ekstra Bladet

sektion (5) Sektionsnavn

Værdi Etikette

- 1 Første sektion
- 2 Kultur & Debat
- 3 Kultur
- 4 Erhverv
- 5 Erhverv & Økonomi
- 6 Sportsbladet
- 7 B.T. Sporten

- 8 Sport
- 9 Sporten
- 10 JP Sport
- 11 Erhvervmagasinet
- 12 Vi Rejser
- 13 Anden sektion
- 14 Zoom Ud
- 15 Internet
- 16 Det Sker & Kultur
- 17 I Byen
- 18 Berlingske Erhvervsejendomme
- 19 Rejser
- 20 Lørdag
- 21 Weekend
- 22 Univers
- 23 Dig og bilen
- 24 Liv & Stil
- 25 PS
- 26 Media
- 27 Biler
- 28 Søndag
- 29 Ferie
- 30 Karriere & Penge
- 31 Motor
- 32 Brunch

dato (6) Dato

Værdi Etiket

- 1 man 6. aug. 2001
- 2 tir 7. aug. 2001
- 3 ons 8. aug. 2001
- 4 tor 9. aug. 2001
- 5 fre 10. aug. 2001

- 6 lør 11. aug. 2001
- 7 søn 12. aug. 2001
- 8 tor 2. aug. 2001

byline (7) Forfatternavn [indskrives direkte]

køn (8) Forfatterens køn

Værdi Etiket

- 1 Kvinde
- 2 Mand
- 3 K-gruppe
- 4 M-gruppe
- 5 K+M-gruppe
- 6 Signatur
- 9 Ingen byline

spltot (9) Samlet omfang [tal for samlet antal spaltelinjer i artiklens brødtekst]

Der er gjort plads til i alt **25 stykker** (= **afsn = typografisk afsnit**) i datafilen. Hvert stykke tildeles en værdi for dominerende formidlingshandling og et mål i spaltelinjer for stykkets omfang.

afsn1 (10) Typografisk afsnit 1

Værdi Etiket

- 1 referere
- 2 citere
- 3 resumere
- 4 henvise
- 5 beskrive
- 6 karakterisere
- 7 vurdere

- 8 argumentere
- 9 mene
- 10 forklare
- 11 meddele
- 12 berette

afsn1tal (11) Afsnit1omfang

Der er gjort plads til **10 eksponeringer** i datafilen. Det registreres, hvor i artiklens tekst eksponeringen forekommer. Teksten omfatter også rubrikker. Placeringen indskrives i datafilen med et kodetal:

eksp1 (60) Eksponering 1

Værdi Etiket

- 1 Afsnit 1
- 2 Afsnit 2
- 3 Afsnit 3
- 4 Afsnit 4
- 5 Afsnit 5
- 6 Afsnit 6
- 7 Afsnit 7
- 8 Afsnit 8
- 9 Afsnit 9
- 10 Afsnit 10
- 11 Afsnit 11
- 12 Afsnit 12
- 13 Afsnit 13
- 14 Afsnit 14
- 15 Afsnit 15
- 16 Afsnit 16
- 17 Afsnit 17

18	Afsnit 18
19	Afsnit 19
20	Afsnit 20
21	Afsnit 21
22	Afsnit 22
23	Afsnit 23
24	Afsnit 24
25	Afsnit 25
26	Hovedrubrik
27	Underrubrik
28	Mellemrubrik 1
29	Mellemrubrik 2
30	Mellemrubrik 3
31	Mellemrubrik 4
32	Mellemrubrik 5

10. Referencer

- Aristotle (1965). "On the Art of Poetry". In *Classical Literary Criticism*. Red. af T. S. Dorsch. Harmondsworth Middlesex, New York: Penguin Books: 29-75.
- Brinch, J., J. Bøgeskov *et al.*, (red.) (2003). *Hjernen og bevidsthed - en oversigt over aktuel viden*. København: HjerneForum.
- Coulson, S. (2001) *Semantic leaps. Frame-Shifting and Conceptual Blending in Meaning Construction*. Cambridge, New York: Cambridge University Press.
- Fauconnier, G. (1994) *Mental spaces: Aspects of Meaning Construction in Natural Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fauconnier, G. (1997) *Mappings in Thought and Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fauconnier, G. og M. Turner (1998). "Conceptual Integration Networks. [Expanded web version, 10 February 2001]." *Cognitive Science* 22(2): 133-187.
- Fauconnier, G. og M. Turner (2002) *The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*. New York: Basic Books.
- Genette, G. (1972) *Narrative Discourse. An Essay In Method*. Ithaca, New York: Cornell University Press.
- Genette, G. (1988) *Narrative Discourse Revisited*. Ithaca, New York: Cornell University Press.
- Gibbs, R. W. (1993). "Process and products in making sense of tropes". In *Metaphor and Thought*. Red. af A. Ortony. Cambridge, New York, Melbourne: Cambridge University Press: 252-276.
- Grunwald, E. (2002). *Narrative strukturer i avisernes nyheder. Forskningsrapport*. Odense, Institut for Journalistik: 40.
- Grunwald, E. (2003). "Avisnyheders narrative fundament. [The narrative base of printed news]." *Nordicom Information* 2003(3): 69-82.
- Grunwald, E. (2004). "Narrative Norms in Written News." *Nordicom Review*. Under udgivelse.
- Grunwald, E., G. Smistrup *et al.* (1992) *Journalistens sprog. Med et sprogligt serviceeftersyn. [The language of the journalist - with a linguistic check-up]*. Århus: Ajour.
- Hansen, E. (1979). "Den sproglige kliché." *Danske Studier*: 5-23.
- Henriksen, C. (2001) *Modeller for kommunikation og public relations*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Koestler, A. (1964) *The Act of Creation*. London, New York: Hutchinson & Co. Ltd.

- Lakoff, G. (1987) *Women, Fire and Dangerous Things*. Chicago, London: The University of Chicago Press.
- Lakoff, G. (1993). "The contemporary theory of metaphor". In *Metaphor and Thought*. Red. af A. Ortony. Cambridge, New York, Melbourne: Cambridge University Press: 202-251.
- Lakoff, G. og M. Johnson (1980) *Metaphors we live by*. Chicago: The University Chicago Press.
- Lakoff, G. og M. Johnson (1999) *Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought*. New York: Basic Books.
- Lakoff, G. og M. Johnson (2002) *Hverdagens metaforer*. København: Hans Reitzel.
- Lund, A. B. (2000). "De journalistiske fødekæder". In *Først med det sidste - en nyhedsuge i Danmark*. Red. af A. B. Lund. Århus: Ajour.
- Meilby, M., (red.) (2002). *Poul Høi: Der er dage ... En prismodtager i udvalg*. Århus: Forlaget Ajour.
- Sørensen, J., (red.) (2003). *Besættelsen - hvad nu hvis? En kontrafaktisk antologi*. København: Høst & Søn.
- Turner, M. (1996) *The Literary Mind. The Origins of Thought and Language*. Oxford: Oxford University Press.
- Turner, M. (2000) *Den litterære bevidsthed. En kognitiv teori om tankens og sprogets oprindelse*. København: P. Haase & Søns Forlag.